



MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY

KAAM
YAYINLARI

OLBA
XX

(Ayrıbasım / Offprint)



MERSİN
2012

KAAM YAYINLARI
OLBA
XX

© 2012 Mersin/Türkiye
ISSN 1301 7667

OLBA dergisi;
ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO, PROQUEST
ve
TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün (DAI) Kısaltmalar Dizini'nde 'OLBA' şeklinde yer almaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir ve Mayıs ayında olmak üzere, yılda bir kez basılmaktadır.
Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.
Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.
It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of KAAM.

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.

Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the journal OLBA..

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu taktirde basılacaktır.

Articles should be written according the formats mentioned in the following web address.

Redaktion: Arş. Gör. Deniz Kaplan (MA)

OLBA'nın yeni sayılarında yayımlanması istenen makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül
Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü, 33342-MERSİN
TURKEY

Diğer İletişim Adresleri
Other Correspondance Addresses

Tel: 00.90.324.361 00 01 (10 Lines) 4730 / 4734
Fax: 00.90.324.361 00 46
web mail: www.kaam.mersin.edu.tr
www.olba.mersin.edu.tr
e-mail: sdurugonul@gmail.com
kaam@mersin.edu.tr

Baskı / Printed
BİLTUR Basım Yayın ve Hizmet A.Ş.
Tel: +90 216 444 44 03 www.bilnet.net.tr
Sertifika No: 15690

Dağıtım / Distribution
Zero Prod. Ltd.
Tel: 00.90.212.244 75 21 Fax: 00.90.244 32 09
info@zerobooksonline.com www.zerobooksonline.com/eng



MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM)
YAYINLARI-XX

MERSIN UNIVERSITY
PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY
(KAAM)-XX

Editör

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Prof. Dr. Haluk ABBASOĞLU
Prof. Dr. Tomris BAKIR
Prof. Dr. Sencer ŞAHİN
Prof. Dr. Erendiz ÖZBAYOĞLU
Prof. Dr. Susan ROTROFF
Prof. Dr. Marion MEYER



MERSİN
2012

İçindekiler/Contents

Okşan Başoğlu

*Nevşehir/Camihöyük Hellenistik-Roma Dönemi İnsanlarının Sağlık Sorunları
(Health Problems of the Hellenistic-Roman Period Population in
Nevşehir-Camihöyük)* 1

Mehmet Nezh Aytaçlar – Candan Kozanlı

*“Hellespontos İşliği” ve Parion Buluntuları
(“Hellespontos Workshop” and the Parion Finds)* 27

İlkan Hasdağlı

*The Assessment of the 4th Century B.C. Finds from Three Wells Uncovered at
Clazomenae HBT (Hamdi Balaban Tarlastı) Sector
(Klazomenai HBT Sektörü'nde (Hamdi Balaban Tarlastı) Açığa Çıkarılan
Üç Kuyuda Ele Geçen M.Ö. 4. Yüzyıl Buluntularının Deđerlendirilmesi)* 119

Fatma Bađdatlı Çam

*Kyme Nekropolünden Figürlü Bir Mezar Steli
(A Figured Grave Stele from the Necropolis of Kyme)* 165

Deniz Kaplan

*Diokaisareia'daki (Dağlık Kilikia) Podyumlu Tapınak İçin Tarihleme ve
Kült Önerisi
(Suggestions on the Dating and Cult of the Diokaisareia Podium Temple)* 183

Münteha Dinç

*Tralleis Hamamı'ndan Deniz Thiasos'u Tasvirli Kabartmalar
(Reliefs of a Marine Thiasos from the Tralleis Bath)* 201

Cevat Başaran – H. Ertuđ Ergürer

*Parion Odeion'u (Bouleuterion?) 2010 Çalışmaları ve Odeion'da Bulunan
Seramikler
(2010 Excavations at Parion: the 'Odeion' (Bouleuterion?) and its
Ceramic Finds)* 245

Ercan Ařkın

*Korykos (Dağlık Kilikia) Sütunlu Caddesi ve Kuzey Kapısı
(The Colonnaded Street and the North Gate of Korykos (Rough Cilicia))* 291

Erkan Alkaç	
<i>Korykos (Kilikia) Yüzey Araştırmalarında Bulunan LRI Amphoraları</i> <i>(LRI Amphoras of Korykos (Cilicia) Revealed During Surveys)</i>	323
N. Eda Akyürek Şahin	
<i>Bithynia'dan Yeni Zeus Bronton Adakları</i> <i>(Neue Weihungen für Zeus Bronton aus Bithynien)</i>	345
Murat Arslan	
<i>Küçük Asya Yerel Historiograflarına Bir Örnek:</i> <i>Herakleia Pontike'li Memnon ve Eseri</i> <i>(An Example of Local Asia Minor Historiographers:</i> <i>Memnon of Heraclea Pontica and his Work)</i>	383
Ayşe Aydın	
<i>Silifke Müzesi'nden Figürlü Bir Duvar Nişi Bloğu</i> <i>(A Figured Wall Niche Block from the Silifke Museum)</i>	407
Hatice Özyurt Özcan	
<i>Muğla, Bodrum ve Milas Arkeoloji Müzeleri'ndeki Orta Bizans</i> <i>Dönemine Ait Bir Grup Litürjik İşlevli Taş Eser</i> <i>(A Group of Liturgical Pieces of the Middle Byzantine Period at the Muğla,</i> <i>Bodrum and Milas Archaeological Museums)</i>	427
Adnan Diler – Hatice Özyurt Özcan	
<i>Byzantine Period in Kedreai (Sedir Island): Churches</i> <i>(Kedreai'nin Bizans Dönemi: Kiliseler)</i>	453
Ayça Tiryaki	
<i>Rhodiapolis Piskoposluk Kilisesi'ne Ait Bir Grup Korkuluk Levhası</i> <i>(A Group of Parapet Slabs from the Rhodiapolis Episcopal Church)</i>	493

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI ‘OLBA’

Kapsam

Olba süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez yayınlanır. Yayınlanması istenilen makalelerin en geç her yıl Kasım ayında gönderilmiş olması gerekmektedir.

‘Olba’; Antropoloji, Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ve Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Nüvizmatik ve Erken Hıristiyanlık Arkeolojisi kapsamında orijinal sonuçları içeren makaleleri yayınlar.

Küçükasya ile ilgili veya Akdeniz ve Ortadoğu Arkeolojisi kapsamındaki konular Olba’nın içeriğini oluşturur.

Yayın İlkeleri

1. a- Makaleler, Word ortamında yazılmış olmalıdır.
b- Metin yazılırken 10 punto, dipnot için ise 9 punto, Times New Roman (PC ve Macintosh) harf karakteri kullanılmalıdır.
c- Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
d- Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
2. Makale içinde kullanılan özel fontlar da CD’ye yüklenerek yollanmalıdır.
3. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, NewYork

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inchriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, lev. LIV-LVII

Dipnot (kitaplar için)
Richter 1977, 162, res. 217

Dipnot (Makaleler için)
Oppenheim 1973, 9, lev. 1

Diğer Kısaltmalar

age.	adı geçen eser
ay.	aynı yazar
vd.	ve devamı
yak.	yaklaşık
v.d.	ve diğerleri
y.dn.	yukarı dipnot
dn.	dipnot
a.dn.	aşağı dipnot
bk.	bakınız

4. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece “fig” kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. Levha numarası editörler tarafından verilecektir. Bu sebeple levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kesinlikle kullanılmamalıdır.
5. Figürler CD’ye yüklenmelidir: Çözünürlük 300 dpi; format tif veya jpeg olmalıdır.
6. Resim çıktıları alınarak, resim düzenlemesi örneği (layout) yapılmalıdır.
7. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
8. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
9. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
10. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde yaklaşık 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce yada Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir.
11. Özeti altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
12. Bir orijinal ve bir kopya olmak üzere metin ve figür çıktısı, ayrıca bunların yüklü olduğu bir adet CD gönderilmelidir.

MERSIN UNIVERSITY
‘RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY’
JOURNAL ‘OLBA’

Scope

Olba is printed once a year in May. Deadline for sending papers is November of each year.

The Journal ‘Olba’, being published since 1998 by the ‘Research Center of Cilician Archeology’ of the Mersin University (Turkey), includes original studies done on antropology, prehistory, protohistory, classical archaeology, classical philology (and ancient languages and cultures), ancient history, numismatics and early christian archeology.

The studies select their material from Asia Minor but articles (papers) dealing with the Mediterranean and Near East also form the content of Olba.

Publishing Principles

1. a. Articles should be written in word programs.
b. The text should be written in 10 puntos ‘Times New Roman’ (for PC and for Macintosh). The footnote s should be written in 9 puntos.
c. Footnotes should take place at the bottom of the page, each in continous numbering.
d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choises (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Special fonts should be located to yhe CD’s.
3. The ‘Bibliography’ and ‘Abbreviations’ should take part at the end of the article. The ‘Abbrevations’ used in the footnotes should be explained within the ‘Bibliography’. The Bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations and the following order within the abbreviations should be kept: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York

Bibliography (for articles):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, pl. LIV-LVII

Footnotes (for books)

Richter 1977, 162, fig. 217

Footnotes (for articles)

Oppenheim 1973, 9, pl. 1

Miscellaneous Abbreviations:

op. cit.	in the work already cited
idem	an author that has just been mentioned
ff.	following pages
et al.	and others
n.	footnote
see	see
infra	see below
supra	see above

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation 'fig.' should be used in continuous numbering. Plate numbering will be done by the editors. For this reason, remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviation should not be used.
5. Pictures should be loaded to CD's: 300 dpi; tif or jpeg format are required.
6. A layout for the pictures should be undertaken.
7. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.
8. A list of figures should take part at the end of the article.
9. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.
10. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of 500 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of 500 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be sent in two languages.
11. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German.
12. One original and one copy of the article and figures should be printed and loaded on CD's before being sent.

BITHYNIA'DAN YENİ ZEUS BRONTON ADAKLARI

N. Eda AKYÜREK ŞAHİN*

ZUSAMMENFASSUNG

Neue Weihungen für Zeus Bronton aus Bithynien

Der Beitrag behandelt 22 bislang unbekannte Weihungen an Zeus Bronton, die zum grössten Teil aus der Umgebung von Bilecik, im Süden Bithyniens gelegen, stammen (s. fig.1). Fünf dieser Neufunde sind in die Museen von Bilecik und Söğüt (Nr. 10, 15, 16, 17, 19) gelangt, die übrigen befinden sich nach wie vor an ihren Fundorten. Bei den Inschriftenträgern handelt es sich zumeist um Altäre. Die Inschriften, die fast ausnahmslos aus dem 2. oder 3. Jahrhundert n. Chr. stammen, beinhalten zumeist einfache Weihungen, nur in zwei Fällen sind sie zugleich auch als Grabinschrift formuliert, wobei Zeus Bronton als Grabschützer fungiert. Der Beitrag widmet sich den Heiligtümern des Gottes in der Region sowie dem Formular der Weihungen, das sich von Zeus Bronton-Weihungen aus Phrygien unterscheidet. Aufs Ganze gesehen zeigen die neugefundenen Weihungen aber

* Doç. Dr. N. E. Akyürek Şahin, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fak., Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bl., Kampüs Antalya. E-posta: edasahin@akdeniz.edu.tr

Bu çalışma, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan alınan gerekli izinlerle başkanlığımda devam eden Akdeniz Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi desteğindeki "İzmit (Kocaeli), İznik ve Bursa Arkeoloji Müzelerindeki Epigrafik (Yazılı) Malzemenin Arşivlenmesi" başlıklı ve 2009.01.0105.003 numaralı proje kapsamında gerçekleştirilmiş ve yine bu birim tarafından yayın projesi olarak desteklenmiştir. Bilecik ve Söğüt müzelerinde çalışmam için izin veren T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü yetkililerine teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, Bilecik Müzesi'ndeki çalışmam için izin veren ve destekleyen müzenin eski müdürü sayın Aytekin Topuz ile şimdiki müdürü sayın Özge Şenöz ve sayın Abdurrahman Aktaş, sayın Tuba Konuk ve tüm müze çalışanlarına içten teşekkür ediyorum. Yine ayrıca, Söğüt Müzesi'ndeki çalışmalarım için izin ve desteklerinden dolayı müze müdürü sayın Halil İbrahim Kara'ya da içten teşekkür ederim. Adı geçen müzelerdeki çalışmalarda bana yardımcı olan sayın Yrd. Doç. Dr. Fatih Onur ve araştırma görevlileri sayın Dr. Mehmet Oktan, sayın Hüseyin Uzunöđlü ve sayın Erkan Taşdelen'e de çok teşekkür ederim. Makaledeki 1-7 numaralı eserler seneler önce, Eskişehir Bölgesi'ndeki çalışmalarını sırasında Peter Frei tarafından kaydedilmiş olup daha sonradan yayımlaması amacıyla Sencer Şahin'e verilmiştir. S. Şahin ise bölge ve ilgili tanrı üzerinde çalıştığım için bu malzemeyi yayımlamam amacıyla bana vermiştir. Kendisine çok teşekkür ederim. Ayrıca, no. 21'de tanıtılan eserden beni haberdar eden ve çalışmama izin veren sayın Erdal Erk'akan'a teşekkür ederim.

deutlich, dass die phrygischen Kultureinflüsse im südbithynischen Raum auch in der Kaiserzeit prägend blieben.

Schlüsselwörter: Zeus Bronton, Bilecik, Süd-Bithynien, griechische Inschriften, Weihungen, Altar.

ÖZET

Makalede, Bilecik İli'nin çeşitli köylerinde (bk. fig.1) bulunmuş ve Phrygia tanrısı olan Zeus Bronton'a sunulmuş 22 adet yeni adak ele alınmaktadır. Ancak Bolu (no. 21) ve Bursa'da (no. 22) ele geçmiş birer adak da çalışmaya dahil edilmiştir. Adakların bir kısmı Bilecik ve Söğüt müzelerinde (no. 10, 15, 16, 17, 19), bir kısmı ise hâlâ buluntu yerlerindedir. Bölgede neredeyse sadece altar adakları görülmektedir. Bilecik, Antik Dönem'de Bithynia Bölgesi'nin güney kesimlerini oluşturmaktadır. Basit içerikli adaklardan oluşan yazıtlardan iki tanesi aynı zamanda mezar yazıtıdır (no. 5 ve 16). Bilecik'te bulunmuş adakların yazıtlarında, bu tanrının asıl yaygın olduğu bölge olan Kuzeybatı Phrygia'da ele geçen adakların yazıtlarından farklı ifadeler ve yazılışlara rastlanmaktadır. Bu makalede bu farklılıklar dile getirilmektedir. Ayrıca, yazıtlarda isimleri geçen kült kurucularına da değinilmektedir. Zeus Bronton'un Bilecik ve teritoryumunda yoğun tapınım görmüş olması, Roma Dönemi'nde bu yörelerde yaşayan Phryg etniğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zeus Bronton, Bilecik, Güney Bithynia, Yunanca yazıtlar, Adaklar, Altar.

Bu çalışmada Zeus Bronton'a¹ adanmış ve Bilecik ve çevresinde ele geçmiş olan yeni adaklar tanıtılmaktadır (fig.1). Makaleye bu bölge dışın-da kalan ve Bursa ile Bolu çevresinde bulunmuş olan birer adak da dahil edilmiştir (bk. no. 21 ve 22). Adakların bir kısmı Bilecik ve Söğüt müze-lerindedir (no. 10, 15, 16, 17, 19). Geri kalanlar ise olasılıkla hâlâ ilk bu-lundukları yerdedir. Bilecik ve Bolu'daki yazıtların buluntu yerleri Antik Dönem'de Bithynia Bölgesi'nin içine girmektedir. Zeus Bronton esasen Phrygia Bölgesi'ne özgü bir tanrıdır ve kült özellikle Kuzeybatı Phrygia'da (bilhassa Eskişehir ve Kütahya ile Afyon civarları) yaygın biçimde belge-lenmektedir. Ancak, tanrı ile ilgili izlere bu çalışmada tanıtılan adakların da gösterdiği gibi Bithynia'da da rastlanmaktadır. Fakat, Zeus Bronton'un tapınımının Bithynia'nın her yerinde değil, bölgenin güneyinde (Phrygia

¹ Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'nin kırsalında, özellikle bugünkü Eskişehir ve Seyitgazi ile çevre-lerinde tapınım görmüş bu tanrı ve ilgili adaklar tarafımdan doktora tezi olarak çalışılmıştır, bk. Akyürek Şahin 2002. Kültle ilgili ayrıca bk. Akyürek 1996; Akyürek Şahin 2001; Akyürek Şahin 2005b; Akyürek Şahin 2006a; Akyürek Şahin 2006b.

Epiktetos), özellikle bugünkü Bilecik ilinin güney ve güneydoğu bölgele-
rinde² yaygın olduğu anlaşılmaktadır³. Bilecik'in birçok köyünden, özel-
likle de Karasu Nehri'nin (Sakarya'nın Bilecik yakınlarından geçen bir
kolu) vadilerinden sayısız Bronton adağı ele geçmiştir. Özellikle Pazaryeri⁴
ve Söğüt⁵ çevresi tanrının yoğun tapınım gördüğü yerlerdir. Pazaryeri ve
köylerinden ele geçmiş olan adaklar, Ahmetler⁶ ile Kurtköy'de⁷ yerel tapı-
nakların varlığına işaret etmektedir. Yine, bu bölgenin biraz doğusundaki
Başköy⁸ ile Başköy'ün kuzeydoğusundaki Yakacık'ta⁹ da tapınaklar var-
dır. Bundan başka, Söğüt'ün güneyinde yer alan Nanedere'de¹⁰ de (Zeus
Bronton'a sunulmuş beş adaktan dolayı) tanrının bir tapınağı olmalıdır.
Bilecik'te ayrıca, olasılıkla Zeus Bronton'u da betimleyen birçok yazıt-
sız Zeus büstü ele geçmiştir (bk. aş.)¹¹. Sakarya Nehri'nin Orta Kıvrımı

² Bu bölgelerin Antikçağ'da Dorylaion veya Nikaia kentlerinden hangisinin teritoryumuna gir-
diği konusunda bk. Frei 1983, 54; Şahin 1986a, 140 dn. 55 ve Oktan 2010, 91 dn. 5 ve ayrıca
90 dn. 2.

³ Doktora tez çalışmamda bu bölgeden derlediğim toplam yazılı malzeme kültürün söz konusu
bu bölgede ne kadar yaygın olduğunu göstermektedir. Bu konuda bk. Cox - Cameron 1937,
XXXIX; Şahin 1981, no. 1080-1105; Drew-Bear - Naour 1990, 1992 dn. 309. Ayrıca bk. Wa-
elkens 1986, 39.

⁴ Bk. örn. Şahin 1982, no. 1504-1511.

⁵ Söğüt çevresinden ele geçen adaklar için bk. örn. Şahin 1981, no. 1080, 1081, 1082, 1087, 1088,
1090, 1099, 1100, 1101, 1104.

⁶ Bk. Şahin 1982, no. 1504 lev. 31 = SEG 32, 1982, no. 1254; Şahin, age., no. 1506 lev. 33; Şahin,
age., no. 1509 lev. 32 = SEG 32, 1982, no. 1254; Frei 2001, 151 vd. no. 7 lev. 22, 1. Şahin,
Ahmetler'de Dablenoi ve Pronnaeitai halk gruplarının tapındığı ve Apellinarios'un Zeus'u ile
Milesios'un Zeus'u diye ayrılan iki kült görüşünün olduğunu belirtmektedir, krş. aş. dn. 22 ve 23.
Buna göre, Ahmetler'de tanrının olasılıkla iki tapınağı vardır, bk. Şahin 1981, s. 84. Şahin, tapı-
naklardan bir tanesinin lokalizasyonu için köyün 3 km güneybatısındaki Sırasöğütler mevkiisini
düşünmekte ve burada antik bir yapının temel kalıntılarını gördüğünü söylemektedir. Bk. ayrıca
Şahin 1978, 773 vd.

⁷ Bk. Şahin 1981, no. 1086, 1097 ve 1098. Kurtköy'den ele geçmiş Phryg izlerinin buradaki kanıtı
olan kapı biçimli mezar stelleri için bk. Waelkens 1986, 41 vd. no. 19-20.

⁸ Bk. Şahin 1981, no. 1084 lev. 15 = Drew-Bear - Naour 1990, 1952 dn. 158 = SEG 40, 1990, no.
1145; Şahin, age., no. 1096 lev. 17, no. 1102 lev. 18, no. 1103 lev. 12. Başköy'deki cami minaresi-
nin kaidesine örülmüş olan parça halindeki bir altanın Zeus Bronton'a adanmış olma olasılığı var-
dır, bk. Şahin 1981, no. 1154. Şahin, Başköy'de Zeus Bronton ile Apollon Akrelenos'un birlikte
tapınım gördüğü bir tapınaktan söz etmektedir, age., no. 1030 ve s. 80. Bk. ayrıca Belke-Mersich
1990, 142.

⁹ Bk. Şahin 1981, no. 1081 lev. 15, no. 1087 lev. 16 ve no. 1104. Buradaki tapınak için bk. Şahin,
age., s. 78. Bu tapınakta Milesios ve Apellinarios isimli şahıslar tanrının rahipliğini yapmaktay-
dılar.

¹⁰ Bk. burada no. 3, 4, 5, 6 ve 7.

¹¹ Bu tanrıyı betimleyen otuzdan fazla Zeus büstü tarafımdan yüksek lisans tezi olarak çalışıl-
mış olup tez, yeni buluntularla birlikte yayıma hazırlanmaktadır, tez için bk. Akyürek 1996.

içinde kalan bölgelerde ve nehrin bazı yan kollarının (Karasu, Gökçesu) vadilerindeki yerleşimlerde Roma İmparatorluk Dönemi'nde yoğun bir Phryg etkisi göze çarpmaktadır¹². Bu bölgelerde ele geçmiş olan birçok arkeolojik¹³ ve epigrafik belge, burada bir zamanlar Phrygler'in oturduğunu göstermektedir. Eski Phryg Uygarlığı'nın izleri Göynük'ün güneyindeki Soğuk Çam (eski Kermanus Köy - Germanos) ve Vezirhan gibi yerlerde belgelenmiştir¹⁴. Söz konusu bölgelerde tipik bir Phryg bölgesi eseri olan kapı biçimli mezar stelleri ele geçmiştir¹⁵. Buralarda Phryg tanrısı olan Zeus Bronton'a birçok adak belgelenmesi, yörede bir zamanlar oturan Phryg etniğinin Roma Dönemi'ndeki önemli bir kanıtı olsa gerektir.

Zeus Bronton'a sunulmuş adakların yazıtlarında genelde olduğu gibi, burada tanıtılan yazıtların birçoğu basit adak içeriklidir ve fazla bilgi vermemektedir. Yazıtlardan sadece iki tanesinin aynı zamanda mezar yazıtı olduğunu görmekteyiz, bk. no. 5 ve no. 16. Zeus Bronton'a sunulmuş olan eserlerin bazılarının yazıtlarında bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Yazıtlarda bazı şahıs isimleri, tıpkı tanrının adı gibi, ismin dativus halinde, tanrının adından önce ya da sonra yazılmıştır. İsimlerle tanrının adı arasında çoğunlukla ké bağlacının olduğu görülmektedir. Ancak, bu bağlacın olmadığı ve hepsinin ard arda yazıldığı örnekler de vardır. Yazıtlarda,

Büstlerden İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan bir tanesi için bk. Asgari – Madra - Soysal 1983, 121 no. B 329. Bu konuda bk. ayrıca Lochman 2003, 89-90 dn. 178-179. Tez çalışmamın sonucunda, büstlerin büyük bir olasılıkla burada tanıtılanlara benzer büyük altarlarda üzerlerinde duruyor olabilecekleri sonucuna varılmıştır. Bu konuya büstlerle ilgili olarak hazırlanan makalede ayrıntılı değinilecektir. Bundan başka, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde Bilecik - Bozüyük'te bulunmuş olan yazısız bir adak steli (Env. no. 4482) vardır, bk. burada fig. 23, bk. Renda et al. 1993, s. 167 no. B 85. Stelin alınlığı üzerinde, akroterler arasında tahrip olmuş bir Zeus büstü görülmektedir. Bu büst ile olasılıkla yörenin güçlü tanrısı Zeus Bronton kastedilmiş olmalıdır. Yayımlandığı katalogta Zeus büstü, "giyimli kadın büstü" şeklinde yanlış yorumlanmıştır. Stelin üzerindeki diğer tanrılar hakkındaki yorumlar da yanlıştır. Elinde çifte yüzlü balta taşıyan atlı tanrı olasılıkla Men ya da başka bir binici erkek tanrıdır. Büst şeklinde verilmiş başında polos taşıyan figür ise, bir tanrıça olup olasılıkla Kybele'dir.

¹² Bu konuda genel olarak bk. Şahin 1986a ve Şahin 1986b, 267 vd.; Drew-Bear - Naour 1990, 1929 dn. 59, 1953 dn. 168, 1992-1993 dn. 309-310. Krş. ayrıca Lochman 2003, 172 dn. 129 ve Özlem Aytaçlar 2010, 519-521.

¹³ Bölgedeki Phryg tipi kaya mezarları için bk. Şahin 1982, no. 1230 ve 1349-1350.

¹⁴ Waelkens 1986, 38 dn. 26 ve 39 dn. 28. Germanos Phryg yazıtı için bk. Tuğrul - Fıratlı 1966, krş. Şahin 1981, 79; Brixhe - Lejeune 1984, 62-68 no. B-01; Şahin 1986a, 133; Neumann 1997. Germanos'taki kaya nişi hakkında ayrıca bk. Berndt-Ersöz 2006, 239-240 no. 40.

¹⁵ Waelkens 1986, 38 vd. no. 11, s. 40 vd. no. 12-21. Adapazarı çevresinden ele geçmiş olan steller için bk. Cremer - Şahin 1983, 142 vd. no. 3-5 lev. 8 ve Adak - Akyürek Şahin 2005, no. 14-16, 19, 21 ve 33.

adağın, Zeus Bronton'un yanı sıra bir ya da birkaç kişiye birden sunulduğu anlaşılmaktadır. Fakat, bazılarında belgelenen $\mu\eta\acute{\iota}\mu\eta\varsigma \chi\acute{\alpha}\rho\iota\varsigma$, $\gamma\lambda\upsilon\kappa\upsilon\tau\acute{\alpha}\tau\omicron\iota\varsigma$, $\zeta\omega\acute{\nu}\tau\epsilon\varsigma$, $\zeta\omega\acute{\nu} \kappa\epsilon \phi\rho\omicron\nu\omega\acute{\nu}$ gibi ifadelerden, bu tür adakların açıkça mezar taşı olduğu anlaşılmaktadır¹⁶. Hatta bu tür eserlerin öncelikle mezar taşı olduğunu ve aynı zamanda tanrıya da sunulduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Z. Bronton adakları içindeki bu tür eserlerin, çoğunlukla Kuzeybatı Phrygia'dan kaynaklandığı görülmektedir. Ancak, benzer durum, az da olsa Bithynia Bölgesi'ndeki Bronton adaklarında da vardır. Bu iki bölge dışında ele geçmiş olan Bronton adaklarında mezar taşı olanına rastlanmamaktadır. Bithynia Bölgesi'nin Bronton yazıtlarında ölünün aile bağlarını gösteren sözcüklere çok az rastlanmaktadır ve ölmüş olan şahısların isimlerinin genellikle tanrının adından sonra yazıldığı görülmektedir. Genel olarak, Bithynia'daki Zeus Bronton adaklarının mezar taşı olarak çok fazla tercih edilmedikleri söylenebilir. Bu tür yazıtlarla asıl amaçlanan, bölgenin güçlü bir tanrısının isminin mezar yazıtında anılmasıyla mezarın soygunculara karşı korunmasının sağlanmasıdır. Buradan, Zeus Bronton'un¹⁷ adının mezar taşlarında apotropaik anlamda kullanıldığı sonucu çıkmaktadır. Hava ve bereket tanrısı olan Zeus Bronton'un, bölgesinde güçlü bir tanrı olması ve kendisinden korkulması nedeniyle, adı mezar taşlarında koruyucu ve belayı savuşturucu anlamında kullanılmış olmalıdır. Fakat, yukarıda açıklananların dışında bu tür yazıtların farklı şekilde anlaşılması gerektiği de ileri sürülmüştür. İnsanların tanrıyla birlikte adak kabul ediyor gözükmeleri, bilim adamlarının bir kısmı tarafından ölen şahısların bu şekilde tanrısallaştırılması şeklinde anlaşılabilir¹⁸.

Bilecik Bölgesi'nde (Güney Bithynia) bulunmuş Zeus Bronton yazıtlarına genel olarak bakıldığında, Kuzeybatı Phrygia'da bulunmuş olan Bronton yazıtlarından farklı ifadeler dikkat çekmektedir. Phrygia'da tanrının adı yazıtlarda genelde en sonda ($\epsilon\upsilon\chi\eta\acute{\iota}\nu$ 'den önce) verilirken, Bithynia'da en başta yer alan Ἀγαθῆ τύχη dileğinden hemen sonra başta

¹⁶ Bk. Cox - Cameron 1937, XXXIV-XXXVIII; Frei 2001, 141; Konu hakkında bk. ayrıca Waelkens 1984.

¹⁷ Zeus Bronton'un yanı sıra Zeus Agathios, Zeus Dagustes, Zeus Dios, sadece Zeus, Zeus ve Apollon, sadece Apollon, Ana Tanrıça ve Sabazios gibi tanrıların da adlarının aynı şekilde kullanıldığı görülmektedir.

¹⁸ Bu konudaki tartışmalar için bk. Cox - Cameron 1937, XXXVII vd.; Şahin 1981, no. 1088; Waelkens 1984, 264-269; Akyürek Şahin 2001, 169-170; Akyürek Şahin 2002, 43-53; Akyürek Şahin 2005a, 86-87; Akyürek Şahin 2006b, no. 2-5, 8-9, 12-13, 23, 27-29 ve belki no. 32. Konu ile ilgili yeni bir makale için bk. Chiai 2010.

gelmektedir¹⁹. Bu dileğin yazılmadığı bazı yazıtlarda ise, Bronton'un adı en başta durmaktadır. Bu durum bölgenin yazıtlarında çok yoğun gözlemlenmektedir. Grupta dikkati çeken başka bir durum, yazıtlarda çok sık Ἐπιταγή τύχη dileğine ve κατὰ ἐπιταγήν ifadesine rastlanmasıdır. Bu ifadeler Bithynia'da, özellikle de Bilecik ve çevresinde sık rastlanmaktadır. Κατὰ ἐπιταγήν ifadesi Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'nde daha az görülmektedir. Bu ifadeye göre, insanlar büyük bir olasılıkla rüyalarında tanrıyı görüyor ve ondan emir aldıkları inancı içinde de adağı sunuyor olmalıdırlar²⁰. Ayrıca, Phrygia Bölgesi'nde olağan olan εὐχὴν sözcüğünün bu bölge yazıtlarında genelde bulunmadığı ve bağlaç olarak, Phrygia'da yaygın olan ligatürlü κέ yerine daha çok καί kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bundan başka, Phrygia Bölgesi'ndeki Zeus Bronton adaklarında yaygın olan ὑπὲρ καρπῶν, ὑπὲρ βοῶν ve benzeri ifadeler bu bölge adakları için olağan değildir. Bilecik ve çevresinde Antik Dönem'de tarım ve hayvancılık Phrygia'daki gibi yaygındır. Fakat bölgenin kırsal kesim insanının adaklarını daha çok kendileri ya da aile üyelerinin esenliği için (περὶ τῶν ἰδίων, ὑπὲρ ἑαυτοῦ κέ τῶν ἰδίων vb.)²¹ sundukları gözlemlenmektedir. Bir başka gözlem ise, bu bölge adaklarında genelde yazıtların sonlarında ἀνέστησεν, ἀνέστησαν, ἀνέθηκα, ἀνέθηκεν vb. fiillerin sıkça kullanılmasıdır. Bu durum Phrygia'da çok daha az görülmektedir.

Bu tanrıya sunulmuş adak yazıtlarında Zeus Bronton'un birkaç kült kurucusuna rastlanmaktadır. Bilecik'e bağlı Pazaryeri'nde bulunmuş ve daha önceden yayımlanmış olan iki altarın yazıtlarında "Apellinarios'un Zeus Bronton'una"²² (Διὶ Βροντῶντι Ἀπελλιναρίου) ve "rahip Milesios'un

¹⁹ Aynı durum diğer tanrılara sunulan adaklar için de geçerlidir. Örn. Zeus Agathios adakları için bk. Akyürek Şahin 2005a, 90 dn. 52.

²⁰ Κατὰ ἐπιταγήν veya κατ' ἐπιταγήν adak yazıtlarında çok sık karşılaşılan bir ifadedir. Bu ifadeyle tanrı, insanlara kendisine adak sunmalarını emreder. Yazıtlarda tanrının adak isteği en çok bu ifade ile dile getirilmektedir. Ancak, benzer κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ - - veya ἐξ ἐπιταγῆς ifadelerine de rastlanmaktadır. Yazıtlardaki bu ifadelerden tanrının adak emrini insanlara ne şekilde verdiği anlaşılabilir. Bazı adak stelleri üzerindeki betimler bilim dünyasında rüya gören insanlar olarak yorumlanmıştır ve tanrıların insanlara adak emirlerini rüya aracılığıyla verdiği düşünülmektedir, konu hakkında bk. van Straten 1976, 5 vd. ve 24 vd. ve Chiai 2009a, 88 dn. 116. Sonuç olarak insanlar, büyük bir olasılıkla rüyalarında tanrıyı görüyor ve ondan emir alınca da adağı sunuyor olmalıdırlar. Κατὰ ἐπιταγήν ifadesi Zeus Bronton'un Bithynia'da bulunmuş olan adak yazıtlarında, Phrygia'da bulunmuş olanlara oranla çok daha fazla görülmektedir. Konu hakkında ve benzer ifadeler için bk. Rouse 1902, 322 vd. (XI. Formulae); Weber 1998, 3 dn. 18-19; Chaniotis - Chiai 2007, 121, 123; Chiai 2008a, 128; Chiai 2008b, 358 dn. 78; Chiai 2009b, 140-141.

²¹ Bu tür ifadeler ve anlamları için bk. Chiai 2008b, 357.

²² Şahin 1982, no. 1509 lev. 32 = SEG 32, 1982, no. 1254; Frei 2001, 151 vd. no. 7 lev. 22, 1.

Zeus Bronton'una"²³ (Διὶ Βροντῶντι Μειλησίου ιερέος) ifadeleri geçmektedir. Yine, buluntu yeri bilinmeyen yayımlanmış başka bir altarın yazıtında "Marcus'un ve Epikrates'in Zeus Bronton'una"²⁴ (Διὶ Βροντῶντι Μάρκου κέ Ἐπικράτου) ifadesi görülmektedir. Bu makalede 8, 10 ve 23 numaralarda tanıtılan yazıtlarda da benzer ifadeler geçmektedir. No. 8'de "Babou'nun Zeus Bronton'una" (Διὶ Βροντῶντι Βαβουδος), no. 10'da «Lucius ve Aristainetos'un Zeus Bronton'una» (Διὶ Βροντῶντι Λουκίου κέ Ἀρισταινέτου) ve no. 22'de ise «Trophimos'un Zeus Bronton'una» (Διὶ Βρο<ν>τῶντι Τροφίμου) ifadeleri okunmaktadır. S. Şahin, "Apellinarios'un Zeus Bronton'una" ifadesinin kuruluş bakımından Lydia'daki Men tanrısını hatırlattığını belirtmekte ve birçok örnek sıralamaktadır. "*Bu tanrı birçok sunu yazıtında genitif halde duran kişi isimleriyle tanımlanmaktadır; örneğin Μῆν Ἀρτεμιδώρου Ἀξιοττηνός . . . ya da Μῆν Ἀξιοττηνός ἐξ Ἐπικράτου . . .*"²⁵. P. Herrmann, yazıtlardaki bu tür şahıs isimlerinin "*Men'in yöresel kült ocaklarının ya da yöresel aile veya dernek kültlerinin kurucuları*" olarak anlaşılması gerektiğini belirtmektedir²⁶. Aynı ifadeler Ana Tanrıça için de belgelenmiştir²⁷. Şahin, tanrının kişi isimleriyle tanımlanmasının (ὁ θεὸς τοῦ δεινῶ) yalnız pagan dinlerinde değil Hıristiyanlık'ta da görüldüğünü belirtmektedir²⁸. Şahin ayrıca, Zeus ile kullanılmış genitivus halindeki bu tür isimler için zengin örnekler saymaktadır. Ancak, yukardaki yazıtta, adı genitivus halinde, tanrının adından sonra gelen Apellinarios, büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'un rahibi olmalıdır. Bu düşünceyi diğer bir yazıtta geçen (bk. yuk.) "rahip Milesios'un Zeus Bronton'una" (Διὶ Βροντῶντι Μειλησίου ιερέος) ifadesi açık biçimde desteklemektedir. Adı hemen tanrıdan sonra ve genitivus halinde gelen Milesios tanrının rahibidir. Şahin bu şahıslar için şöyle demektedir: "*Aşağıda 1510 numaralı yazıttan açıkça anlaşıldığı üzere, Milesios, ve büyük bir olasılıkla Apellinarios, Pronnaeitai ve Dableitenoi halk gruplarından oluşan antik Dikomia'da bulunan iki ayrı Zeus tapınağının rahipleri olup, olasılıkla her ikisi de aynı zamanlarda yaşamışlardır (her iki yazıtta da geçen Pasikrates*

²³ Şahin 1982, no. 1510 = SEG 32, 1982, no. 1254.

²⁴ Corsten 1993, 104 vd. no. 1015 = SEG 43, 1993, no. 898.

²⁵ Bk. Şahin 1982, no. 1509.

²⁶ Herrmann 1978, 421 vd.

²⁷ Bk. Şahin 1982, no. 1509'daki belgeler ve ayrıca krs. Riel 1994, s. 161 vd. no. 8'de verilen örnekler.

²⁸ Her iki dinden de birçok örnek için bk. Peterson 1926, 210 vd.

ismi dikkat çekmektedir; özdeş olabilirler)"²⁹. Yine P. Frei, Ζεὺς Βροντωντῆ Ἀπελλιναρίου ile Apellinarios isimli bir şahsın kurduğu özel bir kültün anlaşılması gerektiğini belirtmektedir³⁰. Apellinarios'un tanrının rahibi olması, kültün kurucusu olamayacağı anlamına gelmemektedir. Yazıtlardaki bu tür ifadeler genelde Bilecik ve çevresinde görülmektedir. Burada adları ismin genitivus halinde geçen şahısların hepsi Zeus Bronton'un yerel kült kurucuları olmalıdır³¹.

Burada yayımladığımız Bilecik çevresinde ele geçen Yunanca yazıtlarda Latin şahıs isimlerinin sık belgelenmesi dikkat çekmektedir³². Bu bölgeden daha önce yayımlanmış adak (ve diğer) yazıtlarda da çok sayıda Latin ismi belgelenmiştir³³. Bu isimler söz konusu bölgede Roma İmparatorluk döneminin özellikle 2. ve 3. yüzyıllarında Romanizasyon olgusunun iyice yerleşmiş olduğunun göstergesidir.

Zeus Bronton için adak tipi olarak Bithynia Bölgesi'nde genellikle altarlar (βωμοί) kullanılmıştır. En çok kullanılan tip ise genellikle köşe akroterli, ön cephede çerçevesi yüksek başlıkları olan altarlardır. Bu çerçevesi (veya çerçeve olmayan) alana genelde insan büstleri ya da başları işlenmiştir³⁴. Bu büst veya başlar adığı sunan kişileri betimliyor olmalıdır³⁵. Bu tipin Bilecik ve çevresinde çok sevildiği söylenebilir. Burada söz konusu olan eserler özellikle Bilecik'in güneyindeki Pazaryeri'nde ve çevresinde bulunmuştur³⁶. Bu tip altarlar Bithynia'nın başka yerlerinde yoktur. Zeus Bronton için altar adaklarının ele geçtiği tüm bu bölgelerde, yukarıda da

²⁹ Bk. Şahin 1982, no. 1509.

³⁰ Frei 2001, 151 vd. no. 7 lev. 22, 1. Frei, Şahin'in bu yazıtı yayımladığını farketmemiş ve Şahin'in yazıtla ilgili yorumlarından habersiz olarak taşı 2001 yılında yeni diye tanıtarak yayımlamıştır.

³¹ İsimleri genitivus haldeki kült kurucuları ve bu konu hakkında genel olarak ayrıca bk. Gschnitzer 1986; Paz de Hoz 1999, 31, 41-42, 47; Hübner 2003, 188-190.

³² Bk. no. 2, 5, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 ve 20.

³³ Krş. Frei 1983, 56. Adak yazıtlarındaki tria nomina için bk. Chiai 2009a, 69 dn. 32.

³⁴ Bk. örn. burada no. 10, fig. 11. İnönü'de (Eskişehir) bulunmuş olan ve başlıklarının ön kısmında Zeus büstleri yer alan bir grup altar P. Frei tarafından yayımlanmıştır, bk. Frei 2001. Ancak Frei, makalesinde hatalı olarak bu tip altarların sadece İnönü'ye özgü olduklarını ve başka yerde görülmediklerini belirtmektedir, bk. age., s. 137. Fakat bizim burada yayımladığımız benzer eserlerin de gösterdiği gibi (bk. no. 8, 12, 15, 16 ve hatta no. 10) benzer tarz ama bazıları daha büyük altarlar Bilecik'in köylerinde de bulunmuştur. Altarların dikildikleri yerler hakkında genel olarak bk. Chiai 2009b, s. 134 dn. 7.

³⁵ Bazı büstlerin ise Zeus'u betimledikleri anlaşılmaktadır, bk. burada no. 3, 8, 15? ve 16?.

³⁶ Bu bağlamda, buluntu yerleri bilinmeyen Şahin 1982, no. 1511 lev. 32 = SEG 32, 1982, no. 1245 ve Corsten 1993, 104 vd. no. 1015 = SEG 43, 1993, no. 898 numaralı eserlerin Pazaryeri çevresinden kaynaklandıkları söylenebilir.

değ inildiği gibi, otuzun üzerinde Zeus büstü de bulunmuştur. Yaptığım incelemeler, üzerlerinde yazıt bulunmayan bu büstlerin olasılıkla bu tip altarlara üzerinde duruyor olabileceklerini göstermiştir³⁷. Yörede hakim tanrı çoğunlukla Zeus Bronton olduğu için bu büstlerin öncelikle bu tanrıyı betimlendiklerini düşünmekteyim. Ancak, büstler olasılıkla, bu bölgede Bronton'dan başka yine sıklıkla belgelenen Zeus Agathios³⁸ isimli bir tanrıyı da betimlemek için kullanılmış olmalıdır. Makalede tanıtılan adaklar genel olarak Roma İmparatorluk Dönemi'nin 2. ve 3. yüzyıllarına aittir.

Adaklar

Bilecik

1. Aristarkhos ve Neikias'ın Adacağı (fig. 2 a-b)

Altar Parçası; *Bul. Y.*: Çalkara Köyü/İnhisar/Söğüt/Bilecik; *Şimd. Y.*: Bilinmiyor, ancak hâlâ bulunduğu köyde olabilir.; *Malz.*: Mermer; *Yük.*: 55 cm; *Gen.*: 39 cm; *Kal.*: 22 cm; *H. Yük.*: 1,5-3 cm.

Altarın başlık ve kaide kısımları kırılmıştır. Oldukça kötü durumda olan eserin ön yüzünde, sağ tarafta yüzeyden büyük bir alan kavlamıştır. Sağ kenar oldukça zarar görmüştür. Yazıtın sağ tarafı kavlama nedeniyle yok olmuştur. Kabartma büstün başı kırıkla birlikte kaybolmuştur. Sağ yan yüzdeki amfora betimi de zarar görmüştür. Başlık ve kaide kısımları kırılmış olan ön yüzünde hayli zarar görmüş beş satırlık Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın üst kısmında başı parçalanmış bir erkek büstü (Zeus?) görülmektedir. Büstün üzerinde dökümlü manto bulunmaktadır. İç kısımda khi-ton görülmektedir. Kollar ve eller, büstün üzerinde acemice betimlenmiş ve stilize edilerek işlenmiştir. Sağ ve sol el kavuşturulmuş biçimde verilmeye çalışılmıştır. Altarın sağ yan yüzünde zarif bir amfora betimi vardır.

	Ἀγαθῆ τῷ[χη]	“Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Ἀρίσταρχ[ος καὶ] Νεικίας περὶ τῶν]	Aristarkhos ve Neikias aileleri(nin esenliği) için
4	ιδίῳν Διὶ Βροντ[ων]- τι εὐχήν.	Zeus Bronton'a (bu) adacağı (sundular).”

³⁷ Krş. yuk. dn. 11.

³⁸ Bu tanrı hakkında bk. Akyürek Şahin 2005a, 85-90. Bu tanrıya sunulmuş ve bugün Bilecik Müzesi'nde korunan yeni adaklar tarafımızdan yayımlanacaktır.

2. Marcus'un Adağı (fig. 3 a-b)

Altar; *Bul. Y.*: Çalkara Köyü/İnhisar/Söğüt/Bilecik; *Şimd. Y.*: Bilinmiyor, ancak hâlâ bulunduğu köyde olabilir.; *Malz.*: Mermer; *Yük.*: 127 cm; *Gen.*: 56 cm; *Kal.*: 38 cm; *H. Yük.*: 1,9-3,1 cm.

Altarın başlık kısmı ve kaidesi kırılmıştır. Başlıktaki akroterler kırıkta zarar görmüşlerdir. Eserin yüzeyinde birçok küçük darbe izi bulunmakta, çatlak ve çizikler görülmektedir. Yazıt kısmen aşınmıştır. Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan altarın başlık kısmında palmet biçimli köşe akroterleri görülmektedir. Akroterler bütün yüzeylere işlenmiştir. Altarın ön yüzü kalın bir çerçeve içine alınmıştır. Çerçevenin üst kısmında yıldırım demeti üzerinde duran ve sol tarafa bakan kartal betimi bulunmaktadır. Altta altı satırlık Yunanca yazıt okunmaktadır. Altarın öteki cepheleri boştur.

	Ἀγαθῆ τύχη·	“Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Δι̅ Βροντων̅τι	Zeus Bronton'a
	Μάρκος Μάρκου	Marcus oğlu Marcus
4	ὑπ̅ερ̅ ἑ̅αυ̅τοῦ̅ κ̅ε̅ των̅ ιδ̅ίων̅ ἀν̅έ̅σ̅-	kendisi ve ailesi için (bu altarı) dikti.”
6	τη̅σεν̅.	

3. Gaius Aristius'un Adağı (fig. 4 a-b)

Altar; *Bul. Y.*: Nandedere/Düzdağ/Bilecik (Söğüt-Bilecik arasında) (Fahrettin Elmaz'ın evinde bulunmuştur.); *Şimd. Y.*: Bilinmiyor, ancak hâlâ bulunduğu köyde olabilir.; *Malz.*: Mermer; *Yük.*: 122 cm; *Gen.*: 42-53 cm; *Kal.*: 37-40 cm; *H. Yük.*: 1,6-3,5 cm.

Altarın kaidesi kırılmıştır. Eserin bütün yüzeyi son derece aşınmış, üzerindeki kabartmaların ayrıntıları kaybolmuştur. Yüzeyde derin çatlak ve çizikler vardır. Yazıt da darbe ve çatlaklardan etkilenmiştir. Altarın oldukça yüksek başlık kısmı kalın bir profille gövdeye bağlanmaktadır. Başlığın ön yüzüne bugün oldukça aşınmış bir erkek büstü kabartması işlenmiştir. Büstün sol tarafında sağ yöne bakan ve gagasında küçük bir çelenk taşıyan kartal kabartması vardır. Kartaldan dolayı büstün Zeus'u betimlediği söylenebilir. Altarın gövdesi üzerinde, ön yüzde küçük bir sakallı erkek başı kabartması, onun hemen altında ise küçük bir kupa kabartması görülmektedir. Alt tarafta beş satırlık Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın beşinci ve

son satırı ötekilerden küçük boyutta yazılmıştır. Satırları düzgün yazabilmek için oluşturulmuş ince çizgiler görülmektedir. Taşın üzerinde derin bir çatlak olduğu için çatlağa denk gelen harfler biraz ileri yazılmıştır. Eserin sağ ve sol yan yüzlerinde birer öküz başı kabartması vardır. Altarın arka yüzü bezemesizdir.

	Ἄγαθ (vac) ἦ τύχη·	“Hayırlı Uğurlu Olsun!”
2	Δι̅ Bront (vac) ὦντι	Zeus Bronton’a
	Γάϊος Ἀρίστ (vac) ἰος κα-	Gaius Aristius (bu altarı)
4	[τ]ᾶ̅ ἐπιταγήν̅ ἀν[έ]στῃ- σεν.	emir gereği dikti.”

4. Zeus Bronton’a Adak (fig. 5 a-b)

Altar Parçası; *Bul. Y.*: Nandedere/Düzdağ/Bilecik (Söğüt-Bilecik arasında); *Şimd. Y.*: Bilinmiyor, ancak hâlâ bulunduğu köyde olabilir.; *Malz.*: Kireçtaşı; *Yük.*: 66 cm; *Gen.*: 39 cm; *Kal.*: 32 cm; *H. Yük.*: 1,8-2,6 cm.

Başlık ve kaidesi kırılmış olan altar kötü durumdadır. Eserin bütün yüzeyi son derece aşınmış olup üzerindeki yazıt zarar gördüğü için güçlükle okunabilmektedir. Yüksek ve profilli başlık kısmına sahip olan altarın üzerinde herhangi bir motif yoktur.

	[Ἀγαθῆ] τ[ύχη]	“Hayırlı Uğurlu Olsun!”
2	[Δι̅] Bront[τ]ῶν[τι]	Zeus Bronton’a
	[- -]E[.....]EΜΙΣ	- - - - -emis
4	ἐπιταγή̅ χάρις.	adak gereği (sundu).”

5. Eutykhion ile Khrytion’un Mezar Taşı ve Zeus Bronton’a Adak (fig. 6)

Altar; *Bul. Y.*: Nandedere/Düzdağ/Bilecik (Söğüt-Bilecik arasında) (Köyün batısındaki bir köprünün yanında bulunmuştur.); *Şimd. Y.*: Bilinmiyor, ancak hâlâ bulunduğu köyde olabilir.; *Malz.*: Mermer; *Yük.*: 90 cm; *Gen.*: 44 cm; *Kal.*: 38 cm; *H. Yük.*: 2,2-3,4 cm.

Altar üstten ve alttan kırılmıştır ve bütün yüzeyleri çok zarar görmüştür. Yazıt son derece aşınmıştır. Altarın oldukça yüksek başlık kısmı ince bir profille gövdeye bağlanmaktadır. Başlık üzerinde köşe akroterleri

seçilmektedir. Gövde üzerinde, ön yüzde oldukça kötü durumda ama tam olan yedi satırlık Yunanca yazıt okunmaktadır. Altarın cephelerinde motif yoktur.

	Ἄγαθῆι τύχηι	“Hayırlı Uğurlu Olsun!”
2	Διὶ Βροντῶντι	Zeus Bronton’a
	καὶ Εὐτυχίῳνι	ve Eutykhion’a
4	καὶ Χρυσίῳ Τύλ-	ve Khryision’a
	λιος καὶ Τυλλία	Tullius ve Tullia
6	ἀνέστησαν βω-	(bu) altarı diktiler.”
	μόν.	

Satır 2-4: Διὶ Βροντῶντι καὶ Εὐτυχίῳνι καὶ Χρυσίῳ. Eser, Zeus Bronton’la ile Eutykhion ve Khryision’a birlikte adanmıştır. Altar aynı zamanda Eutykhion ve Khryision’un mezar taşıdır, bu konuda bk. yuk. giriş kısmı. Az bir olasılıkla Χρυσίῳ ile Χρύσιος da kastedilmiş olabilir.

Satır 4-5: Τυλλία ve Τύλλιος isimleri için bk. Corsten 2010, 438.

6. Zeus Bronton’a Adak (fig. 7)

Altar; *Bul. Y.:* Nanedere/Düzdağ/Bilecik (Söğüt-Bilecik arasında) (Köyün batısındaki bir köprüünün yanında bulunmuştur.); *Şimd. Y.:* Bilinmiyor, ancak hâlâ bulunduğu köyde olabilir; *Malz.:* Beyaz mermer; *Yük.:* yak. 109 cm; *Gen.:* 55 cm; *Kal.:* yak. 50 cm; *H. Yük.:* 3-3,5 cm.

Alt kısmı toprak içinde olan altar kötü durumdadır. Bütün yüzeyleri son derece zarar görmüş ve iklim şartlarından son derece etkilenmiştir. Altarın üzerindeki betimler son derece aşınmıştır. Yazıtın bulunduğu yüzey kırık olduğu için altta devam eden satırlar kaybolmuştur. Altarın oldukça yüksek işlenmiş başlık kısmında köşe akroterleri betimlenmiştir. İnce bir profille gövdeye bağlanan başlıkta bugün artık güçlülük seçilebilen motifler betimlenmiştir. Sağ yan yüzde çok kötü durumda olan bir büst, sol yan yüzde ise bir kartal kabartması vardır. Altarın gövdesinde, ön yüzde bugün sadece ilk iki satırından bir parça kalmış olan Yunanca yazıt görülmektedir. Alt kısımda ise, kısmen toprağa gömülü olan yerde iki tekerlekli at arabası motifi vardır. Arabayı çeken at sola doğru koşmaktadır ve araba içinde bir arabacı betimlenmiştir. Altarın sağ yan yüzünde, gövdede bir çelenk; sol tarafta ise büyük bir olasılıkla iki öküz başı kabartması vardır.

	Ἄγαθῆ τ[ύχη]	“Hayırlı Uğurlu Olsun!”
2	Δι̅ Βρο̅[ντωντι]	Zeus Bronton’a
	-----	-----

7. Heraklas’ın Adığı (fig. 8)

Üçgen Alınlıklı Stel; *Bul. Y.*: Nanedere/Düzdağ/Bilecik (Söğüt-Bilecik arasında) (Hayrettin Uzun isimli bir şahsın evinin yanındaki çeşmeye örülüdür); *Şimd. Y.*: Bilinmiyor, ancak hâlâ bulunduğu köyde olabilir.; *Malz.:* Beyaz mermer; *Yük.:* yak. 75 cm; *Gen.:* 64 cm; *Kal.:* yak. 25 cm; *H. Yük.:* 1,3-2,7 cm.

Stel üstten ve sağ kenarından kırılmış ve üçgen alınlığından çok küçük bir kısım sol köşede kalmıştır. Sağ taraftan kırılmış olan stelin üzerindeki figürler ve yazıt, kırık ve çatlak nedeniyle çok zarar görmüştür. Eserin üzerinde derin çatlak ve çizikler vardır. Kırık ve kayıp olan alınlığın altındaki çift profil üzerinde sadece iki satırı kalmış olan Eski Yunanca yazıt seçilmektedir. Stel alt alta iki ayrı pano biçiminde düzenlenmiştir. Üstteki pano kenarlardan ion sütunlarıyla sınırlandırılmıştır. Sağ taraftaki sütun kırık ve kayıptır. Sadece kaidesinden bir kısım görülmektedir. Sütunun zarif işlenmiş başlığında küçük volütler seçilmektedir. Kalın işlenmiş olan sütun gövdesini altta profilli bir kaide taşımaktadır. İki sütun arasındaki ana alanda sol tarafa bir kadın, sağ tarafa ise bir erkek büstü işlenmiştir. Büstler beceriksizce betimlenmiş olup vücut ölçülerinde dengesizlik vardır. Sağdaki büst sol kolunu havaya kaldırmıştır. Stelin alt kısmındaki panonun yanlarında sütunlar yoktur. Pano üzerinde sol tarafta, küçük bir taburede oturan ve flüt çalan karikatür tarzında bir figür; onun önünde, sağ tarafta ise, dans eden ve aynı tarzda betimlenmiş bir başka figür daha resmedilmiştir. Cüceleri andıran bu iki figürün tuhaf, komik yüz hatları olup ikisinin de saçları yüzlerine dik biçimde işlenmiştir.

	ντι εὐχῆς χά[ρις].	“Zeus Bronton’a adak gereği
2	Ἡρακλᾶς Ἀφούδος Δ[ι̅ Βροντῶ]-	Aphous oğlu Heraklas (sundu).”

Satır 1: Taşçı ustası, yazıtta büyük bir olasılıkla alt satırdan başlamış ve yer yetmeyince üst satırda yazmaya devam etmiştir.

Satır 2: Ἡρακλᾶς, bk. Corsten 2010, 200. Ἀφ(φ)ούς için bk. age., 94 ve Özlem Aytaçlar 2010, 521 ve 525.

8. Leukios'un Çocuklarının Adağı (fig. 9)

Altar; *Bul. Y.*: Sarıdayı Köyü/Pazaryeri/Bilecik; *Şimd. Y.*: Sarıdayı Köyü'nde caminin bahçe duvarına örülmüştür; *Malz.*: Beyaz kalker; *Yük.*: 77 cm; *Gen.*: 49 cm; *Kal.*: ölçülemiyor; *H. Yük.*: 3 cm.

Büyük altarın sadece üst yarısının korunduğu anlaşılmaktadır. Gövdesinin alt kısmı toprak altında olup bir duvara örülü biçimde bulunduğu için eserin diğer yüzleri üzerlerinde bezeme olup olmadığı söylenememektedir. Ön yüzde yüksek başlık kısmında, akroterlerin arasında oldukça tahrip olmuş bir Zeus büstü görülmektedir. Tanrının hemen bütün hatları zarar görmüştür, sadece heybetli dalgalı saçları seçilmektedir. Büst kabartmasının sağında, akroterin hemen üzerinde ise alçak kabartma olarak Zeus'un simgesi olan kartal betimi görülmektedir. Kartal tanrıya doğru dönmüş ve kanatları kapalıdır. Taşın gövdesi üzerinde, ön yüzde ancak ilk altı satırı okunabilen Yunanca bir yazıt görülmektedir.

	Ἄγαθῆ τύχη·	“Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶντι Βαβου- δος ἀνέστησαν (vac)	Babou'nun Zeus Bronton'una Leukios'un çocukları
4	οἱ Λευκίου Λικίνιος καὶ Μηνᾶς καὶ Λευκ[- -]	Licinius ve Menas ve Leukios? ve onların
6	καὶ ἡ ἀδελφή αὐτ[ῶν] -----	kız kardeşleri - - - - - (bu altarı) adadılar.”

Satır 2-3: Βαβου için bk. Frei 1992, 185; Corsten 2010, 95. Διὶ Βροντῶντι Βαβουδος. Yazıtta geçen Babou'nun Zeus Brontonu'na ifadesinden, büyük bir olasılıkla Babou isimli bir kadının yaşadığı yörede Z. Bronton kültürünü kurmuş olduğu ve tanrının rahibeliğini de yapmış olduğu anlaşılmalıdır. Bu konuda giriş kısmına bakınız. Benzer ifadeler için bk. no. 10 ve 22.

Satır 5: Μηνᾶς için bk. Corsten 2010, 301-302. Λευκ[- -] = Λεύκ[ιος]?

9. Rufus ve Pagnios'un Adağı (fig. 10 a-b)

Altar; *Bul. Y.*: Sarıdayı Köyü/Pazaryeri/Bilecik; *Şimd. Y.*: Sarıdayı Köyü'nde Halil Yılmaz'ın evinin arkasındaki bahçede; *Malz.*: Beyaz kalker; *Yük.*: 92 cm; *Gen.*: 50 cm; *Kal.*: 30 cm; *H. Yük.*: 3 cm.

Altarın başlık kısmı düz bir şekilde kırılmış ve kaybolmuştur. Oldukça yüksek kaidesi olan altar epey yıpranmış ve üst kısımda, kırığın olduğu

yerde tahrip olmuştur. Eserin gövdesi üzerinde, üst kısımda çukurlaştırılmış kare biçimli bir alanda bir erkek büstü kabartması görülmektedir. Büstün yüzü tahrip olmuştur. Ancak giysi kıvrımları belirgindir. Bu kabartmanın hemen altında dört satırlık Yunanca bir yazıt okunmaktadır. Yazıtın son satırı kaide üzerine yazılmıştır.

	Δεὶ Βροντῶντι	“Zeus Bronton’a
2	Βαβουδος τέκνα	Babou’nun çocukları
	Ῥούφος καὶ Πάγνι-	Rufus ve Pagnios
4	ος ἀνέτησαν. (sic)	(bu altarı) diktiler.”

Satır 1: Δεὶ. Benzer örnekler için bk. Drew-Bear – Thomas – Yıldızturan 1999, 373.

Satır 2: Βαβου için bk. yuk. no. 8. Yukarıdaki altar (no. 8) ile bu altar aynı köyde bulunmuştur ve yazıtlarda geçen Babou’nun Zeus Brontonu’na ifadesinden her iki adağın da olasılıkla aynı kutsal alana sunulmuş oldukları anlaşılmaktadır. Fakat bu yazıtta Βαβουδος kelimesi daha çok ardından gelen τέκνα sözcüğüne bağlıdır ve dolayısı ile Rufus ve Pagnios isimli iki şahsın annelerini nitelemektedir. Her iki yazıtta da adı geçen Babou isimli kadın belki de aynı şahıstır.

Satır 3-4: Πάγνιος Şahin 1979, no. 172 ve no. 347’de geçiyor. ἀνέτησαν. Sözcükteki ilk sigma unutulmuştur.

10. Tittha’nın Adağı (fig. 11)

Altar; *Bul. Y.:* Pazaryeri/Bilecik; *Şimd. Y.:* Bilecik Müzesi; *Env. No.:* A 742; *Malz.:* Mermer; *Yük.:* 87 cm; *Gen.:* (başlık) 50 cm; (gövde) 44 cm; (kaide) 40 cm; *Kal.:* (başlık) 24 cm; (gövde) 21 cm; (kaide) 24 cm; *H. Yük.:* 2-3 cm.

Altarın kaidesi ve başlığının üst kısmı eğri biçimde kırılmış ve kırık parçalar kaybolmuştur. Derinliği fazla olmayan ve bu şekliyle bir dikdörtgenler prizmasını andıran altanın başlığının ön yüzüne yan yana duran üç büst kabartması işlenmiştir. Her üç büst de tahrip olmuştur. Soldaki ilk iki büste tahribat daha fazla olup neredeyse yüzlerin yarısı kaybolmuştur. İlk iki büst birer erkeği, sonuncu büst ise başında örtüsüyle bir kadını betimlemektedir. Yüzler şişkin biçimde verilmiş olup dudaklar ince işlenmiştir. Burada baba, oğul ve anneden oluşan bir aile işlenmiş olmalıdır. Ancak, resmedilen kişilerin yazıtta isimleri geçen şahıslar olma olasılığı da vardır.

Altarın başlığı ince bir profille gövdeye bağlanmaktadır. Gövde üzerinde ise hemen başlayan dört satırlık Yunanca bir yazıt okunmaktadır. Profilli başlığın ön ve yan cephelerde küçük akroterleri vardır. Altarın sağ yan yüzünde, başlık üzerinde, akroterler arasında bir kuş, olasılıkla da bir altar neredeyse çizilerek betimlenmiştir. Kartalın başı arkaya dönüktür. Altarın arka cephesi kaba işlenmiştir.

	Δι̅ Βροντῶντι̅ Λουκί- ου̅ κὲ Ἄρισταινέτου̅ Τίτθα̅ Δαμίωνος̅	<i>“Lucius ve Aristainetos’un Zeus Bronton’una ben Damion’un kızı Tittha (bu altarı) diktim.”</i>
2		
4	ἀνέστησα̅.	

Satır 1-2: Δι̅ Βροντῶντι̅ Λουκίου̅ κὲ Ἄρισταινέτου̅. Burada, Lucius ve Aristainetos isimli iki şahıs olasılıkla yaşadıkları yerde Z. Bronton’un kültünü kurmuşlardır. Benzer ifadeler için bk. no. 8, 9, 22 ve giriş kısmı.

Satır 3: Bithynia Bölgesi’nde sık belgelenen Τίτθα̅ ismi için bk. Corsten 2010, 433. Δαμίων̅ için bk. yine age., 117. Bu ismin Anadolu’da az belgelendiği görülmektedir.

11. Aurelia Iulia’nın Adağı (fig. 12 a-b)

Altar; *Bul. Y.:* Pazaryeri/Bilecik; *Şimd. Y.:* Pazaryeri İlçesi’nde merkezde, Mustafa Uyar’ın evinin önünde; *Malz.:* Beyaz kalker; *Yük.:* 115 cm; *Gen.:* 60 cm; *Kal.:* yak. 29 cm; *H. Yük.:* 2,5-3,5 cm.

Küçük kırıklar ve zedelenmeler dışında sağlam olan altarın köşelerde akroterli alçak başlığı vardır. Başlığın en üst kısmında, düz ve ince bir profil görülmektedir. Başlığın ön yüzünde ise, akroterler arasında sola yönelmiş bir kartal kabartması vardır. Üzerinde başka bir betim bulunmayan altarın ön yüzünde, başlığın hemen altında beş satırlık Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın ilk satırı başlık profili üzerindedir.

	Ἄγαθῆ̅ τύχη̅	<i>“Hayırlı Uğurlu Olsun!</i>
2	Δι̅ Βροντῶντι̅ Αὐρηλία̅ Ἰουλία̅	<i>Zeus Bronton’a ben Aurelia Iulia</i>
4	κατὰ̅ ἐπιταγήν̅ ἀνέθηκα̅.	<i>(bu altarı) emir gereği diktim.”</i>

Satır 3: Αὐρηλία̅ isminden dolayı yazıt İ.S. 211 sonrasına ait olmalıdır.

12. Iulius Marcius ve Tim- - -'in Adağı (fig. 13)

Altar; *Bul. Y.*: Dönmez Köyü/Söğüt/Bilecik; *Şimd. Y.*: Dönmez Köyü'nde Bedri Yılmaz'ın evinin önündedir; *Malz.*: Beyaz kalker; *Yük.*: 73 cm; *Gen.*: 53 cm; *Kal.*: 55 cm; *H. Yük.*: 2,5-3,5 cm.

Büyük altların sadece üst yarısı korunmuştur. Altarın yüksek başlığında düz köşe akroterleri seçilmektedir. Başlığın üst kısmı ince bir profille sona ermektedir. Ön yüzde, akroterler arasında dört yapraklı büyük bir rozet betimi vardır. Taşın gövdesi üzerinde, ön yüzde dört satırdan bir kısmı kalmış Yunanca bir yazıt okunmaktadır. Yazıtın ilk satırı alçak bir profil üzerindedir. Geriye kalan satırlar gövde üzerinde devam etmektedir. Altar oldukça yıpranmıştır.

	Ἀγαθῆ τύχη·	“Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Δι̅ Βροντῶντι[ι]	Zeus Bronton'a
	Ἰούλιος Μάρ[κ]-	Iulius Marcius
4	ιος κ̅ε̅ Τιμ[. . . .]	ve Tim- - - - -
	-----	-----

13. Agrippa'nın Adacağı (fig. 14)

Altar; *Bul. Y.*: Kepen Köyü (Kocaaan Mevkii)/Söğüt/Bilecik; *Şimd. Y.*: Kepen Köyü'nde Hasan Özmen'in evinin önündedir; *Malz.*: Beyaz kalker; *Yük.*: 85 cm; *Gen.*: 40 cm; *Kal.*: 36 cm; *H. Yük.*: 2 cm.

Altarın başlık kısmı kırılmış ve tahrip olmuştur. Kaide ve gövde üzerinde de birçok kırık ve aşınma görülmektedir. Ön yüzde, hemen başlık altından başlayan sekiz satırlık Yunanca yazıt vardır. Alt kısımda, kaidenin hemen üzerinde ise yıpranmış iki öküz başı kabartması yan yana işlenmiştir.

	Ἀγαθῆ τύχη·	“Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Δι̅ Βροντῶντι	Ben, Agrippa'nun
	Ἀγρίππα ὁ Αγρίπ-	oğlu Agrippa
4	που τὸν βωμὸ-	bu altarı Zeus
	ν ἀνέστησα ὑ-	Bronton'a hem kendim
6	πὲρ τ' ἑαυτοῦ κ-	hem de bütün aile
	αὶ τῶν ιδίων	efradım için
8	πάντων.	sundum.”

14. Teimotheos'un Adağı (fig. 15 a-b)

Altar; *Bul. Y.*: Bozüyük/Bilecik; *Şimd. Y.*: Bozüyük'te, Türe Kardeşler Vinç işletmesi sahasında; *Malz.*: Mermer; *Yük.*: 92 cm; *Gen.*: (başlık) 40 cm; (gövde) 32 cm; (kaide) 42 cm; *Kal.*: (başlık) 29 cm; (gövde) 29 cm; (kaide) 36 cm; *H. Yük.*: 3-4 cm.

Genel olarak iyi korunmuş olan altarin üzerinde yer yer küçük kırıklar ve aşınmalar görülmektedir. Altarin alçak olan başlığında bitkisel bezemelerle süslü iri akroterler vardır. Akroterler yan yüzlere de işlenmiştir. Ön yüzde, akroterler arasında dört yapraklı küçük bir rozet betimi görülmektedir. Başlığın üst kısmı alçak bir profille sona ermektedir. Altarin gövdesi üzerinde yedi satırlık özenli yazılmış Yunanca bir yazıt vardır. Yazıtın ilk satırı alçak bir profil üzerinde yer almaktadır. Aynı profil kaidenin hemen üst kısmına da işlenmiştir. Altarin her iki yan yüzlerinin üzerinde birer çelenk kabartması görülmektedir.

	Ἀγαθῆ τύχη·	“Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῆ[ω]- ντι κατὰ ἐπ-	Zeus Bronton'a (tanrının) emri
4	ιταγῆν ἀνέ- θηκεν Τειμ-	gereğince (bu altarı) Gaius oğlu
6	όθεος Γαίο- υ.	Teimotheos sundu.”

15. Tiberius Claudius Bassus İçin Zeus Bronton'a Adak (fig. 16 a-c)

Altar; *Bul. Y.*: Bilinmiyor ama Söğüt çevresinden/Bilecik; *Şimd. Y.*: Söğüt Müzesi; *Env. No.*: Yok; *Malz.*: Beyaz mermer; *Yük.*: 123 cm; *Gen.*: (başlık) 49-52 cm; (gövde) 46-49 cm; (kaide) 60 cm; *Kal.*: (başlık) 45-48 cm; (gövde) 43 cm; (kaide) kırık: 40 cm; *H. Yük.*: 2-2,5 cm.

Büyük altarin oldukça yüksek başlık kısmı vardır. Başlık çepeçevre düz büyük akroterlerle çevrilmiştir. Ön yüzde başlığın üst kısmının kalın bir çerçeve şeklinde işlendiği görülmektedir. Çerçevenin içinde, akroterler arasında büyük bir baş kabartması görülmektedir. Tahrip olan kabartma gür ve dalgalı saçlardan dolayı olasılıkla Zeus başına aittir. Başlığın sağ yan yüzünde çerçeve olmayıp akroterler arasında üstte bir çelenk kabartması,

onun alt kısmında ise neredeyse sıkıştırılmış şekilde işlenmiş bir kartal kabartması vardır. Kartal sağa yönlendirilmiştir. Bu yan yüzün gövde üzerinde ise iki küçük öküz başı kabartması yan yana işlenmiştir. Diğer yan yüzde ise niteliği açık olmayan kabartmalar vardır. Altarın arka cephesi alttan derin biçimde kırıktır. Taşın ön yüzünde ise, hemen başlığın altından başlayan sekiz satırlık Yunanca yazıt vardır. Yazıtın ilk iki satırı alçak bir profil üzerinde yer almaktadır. Altarın kaidesi soldan derince kırılmıştır. Taşın kaidesinin altında iki adet ve başlığın üzerinde bir tane dübel deliği vardır.

	Δειὶ Βροντῶντι χά-	“Zeus Bronton’a
2	ρὶν ὑπὲρ Τιβερίου Κλαυ-	(<i>adak</i>) gereği babamız
	δίου Βάσσου τοῦ πατρ-	<i>Tiberius Claudius Bassus</i>
4	ὸς ἡμῶν Τιβέριος Κλαύ-	<i>için Tiberius Claudius Gaius</i>
	διος Γάϊος καὶ Κλαύδιος	<i>ve Claudius Anbibiuss Bassus</i>
6	Ἄνβείβιος Βάσσοσ καὶ	<i>ve Claudius Anbibiuss Marcellus</i>
	Κλαύδιος Ἄνβείβιος Μάρ-	(<i>bu altarı</i>) sundular.”
8	κελλος ἀνέστησαν.	

Satır 1-2: Δειί. Benzer örnekler için bk. Drew-Bear – Thomas – Yıldızturan 1999, 227 no. 347 ve 284 no. 444. Olasılıkla χάριν'den önce εὐχῆς'in varlığı düşünülmelidir, bk. örn. burada no. 4 ve 7. Tria nomina için genel olarak bk. Chiai 2009a, 69 dn. 32.

16. Gaius'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak (fig. 17 a-b)

Altar; *Bul. Y.:* Bilinmiyor ama Söğüt çevresinden/Bilecik; *Şimd. Y.:* Söğüt Müzesi; *Env. No.:* Yok; *Malz.:* Mermer; *Yük.:* 87 cm; *Gen.:* (başlık) 54 cm; (gövde) 46 cm; (kaide) kırık; *Kal.:* (başlık) 30 cm; (gövde) 33 cm; (kaide) kırık; *H. Yük.:* 3-3,5 cm.

Büyük altarın yüksek başlık kısmı vardır ve başlık üstte ince bir profille sona ermektedir. Başlık çepeçevre büyük ve düz akroterlerle çevrilmiştir. Ön yüzde, akroterler arasında büyük bir baş kabartması görülmektedir. Tahrip olan kabartma olasılıkla Zeus başına aittir. Başlığın sol yan yüzünde, akroterler arasında bir patera kabartması vardır. Yan yüzün gövdesi üzerinde ise iki tane dört yapraklı küçük rozet kabartması işlenmiştir. Diğer yan yüz ise düz işlenmiş olup motif yoktur. Altarın arka cepesinde, başlıkta, akroterler arasında bir patera betimi vardır. Altarın gövdesinin alt kısmı

kaide ile birlikte kırık ve kayıptır. Taşın ön yüzünde, gövde üzerinde yine tahrip olmuş bir baş kabartması ve onun da altında altı satırlık Yunanca yazıt vardır. Yazıtın son satırı alttan tahrip olmuştur, ancak yine de sözcük anlaşılmaktadır. Gövde üzerindeki baş kabartması belki de yazıtta adı geçen ve ölmüş olan Gaius'a aittir. Başlığın üst kısmında iki tane dübel deliği vardır.

	Ἄγαθῆι τύχηι Δι Βρο-	“Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	(vac) ντῶντι	Zeus Bronton'a
	<i>Büst</i>	
	Γαίῳ πατρὶ μα-	<i>babamız magister</i>
4	γίστερι Λόνγος κ-	<i>Gaius için biz</i>
	αὶ Κόϊντος καὶ Γάϊ-	<i>Longus, Quintus</i>
6	ος ἀνεῖ[τή]σῃμεν.	<i>ve Gaius diktik.”</i>

Satır 1: Δί. Benzer örnekler için bk. Drew-Bear – Thomas – Yıldızturan 1999, 373.

Satır 3-4: μαγίστερι. Bu sözcüğe iki geç dönem (Bizans) yazıtında rastlanmaktadır, bk. Ameling 1985, 178 no. 120 ve AE 1995, no. 1589 (Kaisareia Maritima'dan). Ancak, buradaki gibi daha erken bir yazıtta, görebildiğim kadarı ile ilk kez geçiyor gözükmektedir. Ameling, yayımladığı yazıtta geçen sözcüğün (μαγίστερος δρακῶνον) askeri bir rütbeyi belirtiyor olabileceğine değinmektedir. Sözcüğün buradaki anlamı açık olmamakla birlikte adı geçen şahısların belki bir lejyon bağlantısı düşünülebilir.

17. Erotion'un Adağı (fig. 18 a-b)

Altar; *Bul. Y.:* Kendirli Köyü/Merkez/Bilecik; *Şimd. Y.:* Bilecik Müzesi; *Env. No.:* A 752; *Malz.:* Mermer; *Yük.:* 90 cm; *Gen.:* (başlık) kırık; (gövde) 48-50 cm; (kaide) 64 cm; *Kal.:* (başlık) 38 cm; (gövde) 38-40 cm; (kaide) kırık; *H. Yük.:* 3,5 cm.

Altarın başlık ve kaidesi kırılmış ve tahrip olmuştur. Ön yüz üzerinde, hemen başlık altından başlayan üç satırlık Yunanca yazıt vardır. Yazıtın ilk satırı alçak bir profil üzerindedir. Gövde üzerinde, ön yüzde şaha kalkmış gibi duran ve olasılıkla at olan bir figür çizilmiştir. Eserin yüzeyi çok tahrip olmuştur. Yazıt da oldukça silik olup güçlkle okunmaktadır.

Δι̇ Β̇ροντῶντι	“Zeus Bronton’a ben,
2 κατ’ ἐπιταγήν ἀνέ-	Erotion (tanrının) emri
θηκα Ἐρωτίων.	gereği (bu) adağı sundum.”

Satır 3: Ἐρωτίων Anadolu’da Priene’de belgelenmiştir, bk. Corsten 2010, 172.

18. Zeus Bronton’a Adak

Altar; *Bul. Y.:* Küre Beldesi (Kızıldaamlar Baraj İnşaat Alanı)/Küplü/Söğüt/Bilecik; *Şimd. Y.:* Bilinmiyor ama olasılıkla hâlâ bulunduğu yerde, inşaat şantiyesi çevresindedir; *Malz.:* Beyaz kireçtaşı; *Yük.:* 137 cm; *Gen.:* 30 cm; *Kal.:* 31 cm; *H. Yük.:* 3 cm. Eserin fotoğrafı bulunmamaktadır.

Her yönden kırılmış ve oldukça tahrip olmuş altarın üzerinde yedi satırlık Yunanca yazıttan sözcükler vardır.

[Δι̇ Β̇]ροντῶ[ντι]	“Zeus Bronton’a
2 [- - - -]ηστος	- - - - -estos
[- - - - -] κατ’	(tanrının) emri
4 [ἐπι]τάγην	gereği kendisinin
[ύ]πὲρ ἄντι-	ve akrabalarının
6 τοῦ καὶ τ[ῶν]	(esenliği) için
[ι]δίῳν [πάντων]	(bu adağı sundu).”

Satır 2: [- - -]ηστος = [Χρ]ῆστος?

Aynı buluntu yerinde Şahin 1981, no. 1093 ve no. 1094’de yayımlanan Z. Bronton adakları da bulunmuştur.

19. Zeus Bronton’a Adak (fig. 19 a-b)

Altar; *Bul. Y.:* Kükürt Köyü (Kuzey Mahallesi’nde)/Yenipazar/Bilecik; *Şimd. Y.:* Bilecik Müzesi; *Env. No.:* 756; *Malz.:* Beyaz kalker; *Yük.:* 118 cm; *Gen.:* (başlık) 63 cm; (gövde) 53 cm; (kaide) 66 cm; *Kal.:* (başlık) 61 cm; (gövde) 55 cm; (kaide) 69 cm; *H. Yük.:* 2,5-4,5 cm.

Küçük altar başlığının üst kısmından hafif kırılmıştır. Eserin yüzeyi oldukça tahrip olmuş ve aşınmıştır. Kaide üzerinde derin bir oyuk vardır. Yüksek başlık üzerinde düz köşe akroterleri görülmektedir. Akroterler arasında, ön yüzde bir çelenk kabartması seçilmektedir. Gövde üzerinde, başlık profilinin altından itibaren dört satırlık aşınmış Yunanca yazıt okunmaktadır. Taş üzerinde herhangi bir motif yoktur.

	Ἔτους δ΄	“4. yılda.
2	Δι̅ Βροντῶντι ἡ γειτνίασις	Zeus Bronton’a çevre halkı
4	εὐχήν.	(bu) adağı sundu.”

Satır 1: Ἔτους δ΄. Bithynia Bölgesi’ndeki bu tarz tarihleme sistemi hakkında bk. Şahin 1981, 85-91 ve Haensch-Weiss 2007, 202-203.

Satır 3: ἡ γειτνίασις. Bu sözcükle büyük bir olasılıkla, tanrının kutsal alanının yakınındaki (komşu) çevre halkı belirtilmek istenmiştir. Bu sözcük hakkındaki açıklamalar ve örnekler için bk. Ameling 1985, 135-137 no. 63, 64 ve 198 no. 168. Ayrıca bk. age., 15 dn. 77-78.

20. Calpurnius’un Adağı (fig. 20)

Altar; *Bul. Y.:* Beyyayla (Örencikyaylası)/Sarıcakaya/Eskişehir (Bilecik sınırı yakınında) (Kadir Ay’ın evinde köşe taşı olarak örülüdür); *Şimd. Y.:* Bilinmiyor, ancak hâlâ bulunduğu yerde olabilir.; *Malz.:* Beyaz kireçtaşı; *Yük.:* 57 cm; *Gen.:* 27 cm; *Kal.:* 27 cm; *H. Yük.:* 3,5-4 cm.

Altarın kaide kısmı toprak içindedir. Eser çok yıpranmış ve bütün yüzeyleri çok aşınmıştır. Köşe ve kenarlar darbe almıştır. Yazıt da yer yer zarar görmüştür. Başlık kısmı üst ve alttan profillendirilmiştir. Başlıkta, köşelere işlenmiş küçük akroterler vardır. Gövde üzerinde, ön yüzde başlığın alt kısmından başlayan beş satırlık Yunanca yazıt okunmaktadır. Eserin ön yüzünde ve görülebilen sağ yan yüzünde motif yoktur.

	Ἀγαθῆ̅ τύχη̅	“Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Δι̅ Βροντῶ<v>τι Καλπ<ο>ύρνιος	Zeus Bronton’a Calpurnius
4	κατ’ ἐπιταγήν εὐχήν.	emir gereği adağı (sundu).”

Satır 2-3: Δί. Tek iota'lı örnekler için krş. Drew-Bear – Thomas – Yıldızturan 1999, 373. Βροντῶ<v>τι. Taş üzerinde ikinci ny unutulmuştur. 3. satırda da isimdeki ilk omikron unutulmuştur.

Bolu

21. Eutykhion'un Adağı (fig. 21 a-b)

Küçük altar; *Bul. Y.:* Çepni Köyü/Mudurnu-Abant yolu/Bolu; *Şimd. Y.:* Ankara, Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne kayıtlı Erdal Erk'akan'ın Koleksiyonu'nda; *Env. No.:* 140; *Malz.:* Tüf taşı; *Yük.:* 80 cm; *Gen.:* 35 cm; *Kal.:* 20-30 cm; *H. Yük.:* 3 cm.

Küçük altların birkaç kez profillendirilmiş başlık ve kaide kısımları vardır. Başlığın en üst kısmında köşelerde ufak akroterler görülmektedir. Ön yüzde, akroterler arasında ufak bir patera seçilmektedir. Gövde üzerinde, iki ince profil arasında dört satırlık Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın son satırının her iki yanına birer sarmaşık yaprağı işlenmiştir. Altarın arka yüzü dik biçimde neredeyse yarı yarıya kırılmış ve kaybolmuştur. Yan yüzlerden birisinin üzerinde (Res. 21 b) dört küçük delik görülmektedir. Matkapla açılmış izlenimi veren delikler belki de modern zamanda yapılmıştır.

Δί Βρον-	“Zeus Bronton'a
2 τῶντι Εὐ-	<i>Eutykhion</i>
τυχίων εὐ-	<i>adağı</i>
4 ⚡ χήν. ⚡	<i>sundu.”</i>

Satır 1: Taş üzerinde Δί'deki son iotada trema vardır (bk. foto).

Bolu'dan bu yeni adak dışında toplam dört Zeus Bronton adağı bilinmektedir: Bk. Şahin 1981, no. 1105 (Yukarı Kınık/Göynük) (aynı zamanda mezar taşıdır) ve no. 1095 (Kilciler/Göynük); Şahin 1986a, 135 dn. 35 no. 2 (Ören/Mudurnu) (SEG 36, 1986, no. 1151) ve no. 1 (Güzfındık/Kuzfındık) (SEG 36, 1986, no. 1151) = Becker-Bertau 1986, 64 no. 60; SEG 36, 1986, no. 1136.

Bursa

22. Eutykhas'ın Adağı (fig. 22)

Altar Parçası; *Bul. Y.*: Hamzabey Köy/İnegöl/Bursa (Hüseyin Uslu'nun avlusundadır); *Şimd. Y.*: Bilinmiyor, ancak bulunduğu yerde olabilir.; *Malz.*: Mermer; *Yük.*: 54 cm; *Gen.*: 41 cm; *Kal.*: 26-36 cm; *H. Yük.*: 4 cm.

Altarın başlık kısmı üstten kırılmıştır. Gövde ortadan kırılmış, alt kısım kaybolmuştur. Başlıkta, akroterler arasındaki büstün başı kırıktır. Yazıtın kırık nedeniyle alt kısmı kayıptır. Eser hayli yıpranmıştır. Altarın başlık kısmında köşe akroterleri seçilmektedir. Akroterler arasında çok basit biçimde betimlenmiş küçük bir büst görülmektedir. Büstün başı kırılmış olduğu için kimi betimlediği bilinmemektedir. Yazıtın ilk satırı ak-roterlerin bulunduğu profil üzerine yazılmıştır. İlk satırın altında iki satırlık bir alan sonradan kazınmış gibi gözükmektedir. Bu alanın altında özensiz yazılmış olan yazıt dört satır olarak devam etmektedir.

	Ἄγαθῆ τύχη·	“Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βρο<ν>τῶν-	<i>Trophimos'un</i>
	τι Τροφίμου	<i>Zeus Bronton'una</i>
4	Εὐτυχᾶς	<i>Eutykhas aile</i>
	[μ]ετὰ τῶ[ν]	<i>üyeleriyle birlikte</i>
6	[ιδίων - - -]	<i>(bu adağı sundu)”</i> .

Satır 2-3: Βρο<ν>τῶντι'de taş üzerinde ilk ny unutulmuştur. Trophimos, büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'un kültürünün kurucusudur. Benzer ifadeler için bk. no. 8, 9 ve 10.

Satır 4: Εὐτυχᾶς isim için bk. Corsten 2010, 183.

Şahıs Adları Dizini

Ἀγοίπια 13
 Ἀπολλώνιος 15
 Ἀρισταίνετος 10
 Ἀρίστιος 3
 Ἀρισταρχος 1
 Ἀρτέμων 15
 Αὐρηλία Ἰουλία 11
 Ἄφους 7
 Βαβου 8, 9
 Γάιος 3, 14, 16
 Δαμίων 10
 Ἐρωτίων 17
 Εὐτυχᾶς 22
 Εὐτυχίων 5, 21
 Ἴησακλᾶς 7
 Κλαύδιος Ἀνβείβιος Βάσσος 15
 Κλαύδιος Ἀνβείβιος Μάρκελλος 15
 Κόιντος 16
 Λεύκιος 8
 Λικίνιος 8
 Λόνγος 16
 Λούκιος 10
 Μάρκος 2
 Μηνάς 8
 Νεικίας 1
 Πάγνιος 9
 Ῥοῦφος 9
 Τειμόθεος 14
 Τιβέριος Κλαύδιος Βάσσος 15
 Τιβέριος Κλαύδιος Γάιος 15
 Τίτθα 10
 Τρόφιμος 22
 Τυλλία 5
 Τύλλιος 5
 Χρυσίον 5
 Ἰούλιος Μάρκιος 12
 Καλπύρνιος 20

Fragmanlar

Λευκ[---] 8
 Τιμ[...] 12
 [.....]ΕΜΙΣ 4
 [---]ηστος 18
 [---]ζιος 12

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- Adak – Akyürek Şahin 2005 Adak, M. – Akyürek Şahin, N. E., Katalog der Inschriften im Museum von Adapazarı, *Gephyra* 2, 133-172.
- AE L'année épigraphique.
- Akyürek 1996 Akyürek, N. E., Zeus Bronton. Die bildliche Repräsentation des großen Bauerngottes Phrygiens (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Münster.
- Akyürek Şahin 2001 Akyürek Şahin, N. E., Büyük Çiftçi Tanrısı Zeus Bronton. Arkeolojik ve Epigrafik Belgelerle Phrygia'da Bir Zeus Kültü, *Olba* IV, 163-182.
- Akyürek Şahin 2002 Akyürek Şahin, N. E., Phrygia'da Çiftçi Tanrısı: “Dii Brontonti Eukhen” (Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi,) Antalya.
- Akyürek Şahin 2005a Akyürek Şahin, N. E., Bithynia'dan Yeni Yazıtlar, *Olba* XI, 75-102.
- Akyürek Şahin 2005b Akyürek Şahin, N. E., Yazıdere (Seyitgazi) Zeus Kutsal Alanı ve Seyitgazi Müzesi'ndeki Adaklar. Bir Ön Rapor, *Arkeoloji ve Sanat* 120, 51-60.
- Akyürek Şahin 2006a Akyürek Şahin, N. E., Yazıdere Zeus Kutsal Alanı. Phrygia'da Yerel Bir Tapınım Merkezi, İstanbul.
- Akyürek Şahin 2006b Akyürek Şahin, N. E., Phrygia'dan Yeni Zeus Bronton Adakları, *Arkeoloji ve Sanat* 122, 89-124.
- Ameling 1985 Ameling, A., Die Inschriften von Prusias ad Hypium, *IK* 27, Bonn.
- Asgari – Madra – Soysal 1983 Asgari, N. – Madra, B. – Soysal, M., *The Anatolian Civilisations II. Greek/Roman/Byzantine*, İstanbul.
- Becker-Bertau 1986 Becker-Bertau, F., Die Inschriften von Klaudiu Polis, *IK* 31, Bonn.
- Belke – Mersich 1990 Belke, K. – Mersich, N., *Phrygien und Pisidien*, *TIB* 7, Wien.
- Berndt-Ersöz 2006 Berndt-Ersöz, S., *Phrygian Rock-Cut Shrines. Structure, Function, and Cult Practice*, Leiden-Boston.
- Brixhe – Lejeune 1984 Brixhe, C. – Lejeune, M., *Corpus des inscriptions paléophrygiennes. I. Texte und II. Planches*, Paris (Institut Français d'études anatoliennes. Editions Recherche sur les Civilisations. Mémoire no. 45).
- Chaniotis – Chiaï 2007 Chaniotis, A. – Chiaï, G. F., Die Sprache der religiösen Kommunikation im römischen Osten: Konvergenz und Differenzierung, *surada: J. Rüpke (ed.), Antike Religionsgeschichte in räumlicher Perspektive*, Tübingen, 117-124.

- Chiai 2008a Chiai, G. F., Die Sprache der religiösen Kommunikation im römischen Osten: Konvergenz und Differenzierung, *Das Altertum* 53, 124-137.
- Chiai 2008b Chiai, G. F., Religiöse Kommunikationsformen auf dem Land im kaiserzeitlichen Phrygien: Der Beitrag der Epigraphik, şurada: R. Häussler (ed.), *Romanisation et épigraphie. Etudes interdisciplinaires sur l'acculturation et l'identité dans l'Empire romain*, *Archéologie et Histoire Romaine* 17, Montagnac, 351-374.
- Chiai 2009a Chiai, G. F., Allmächtige Götter und fromme Menschen im ländlichen Kleinasien der Kaiserzeit, *Millenium-Jahrbuch*, 61-106.
- Chiai 2009b Chiai, G. F., Die Ortsgebundenheit des Religiösen: Das Paradigma der ländlichen Heiligtümer Phrygiens in der Kaiserzeit, şurada: C. Auffarth (ed.), *Religion auf dem Lande*, Stuttgart, 133-160.
- Chiai 2010 Chiai, G. F., Zeus Bronton und der Totenkult im kaiserzeitlichen Phrygien, şurada: J. Rüpke – J. Scheid (ed.), *Bestattungsrituale und Totenkult in der römischen Kaiserzeit*, Stuttgart, 135-156.
- Corsten 1993 Corsten, T., *Die Inschriften von Prusa ad Olympum II*, IK 40, Bonn.
- Corsten 2010 Corsten, T., *A Lexicon of Greek Personal Names. Coastal Asia Minor: Pontos to Ionia*, Oxford.
- Cox – Cameron 1937 Cox, C. W. M. – Cameron, A., *Monuments from Dorylaeum and Nacolea*, MAMA V, Manchester.
- Cremer – Şahin 1983 Cremer, M. – Şahin, S., Kaiserinschriften und phrygische Türsteine in Adapazarı/Bithynien, *Epigr Anat* 1, 141-152.
- Drew-Bear – Naour 1990 Drew-Bear, T. – Naour, Ch., *Divinités de Phrygie*, ANRW II 18.3, 1907-2044.
- Drew-Bear – Thomas – Yıldızıturan 1999
Drew-Bear, T. – Thomas, Ch.M. – Yıldızıturan, M., *Phrygian Votive Steles. The Museum of Anatolian Civilizations*, Ankara.
- Frei 1983 Frei, P., Epigraphisch-topographische Forschungen im Raum von Eskişehir, *AST I*, 53-62.
- Frei 1990 Frei, P., Epigraphisch-topographische Forschungen in Eskişehir und Umgebung (1987 und 1988), *AST VII*, 191-201.
- Frei 1992 Frei, P., Die epichorischen Namen im griechisch-römischen Inschriftenbestand der Region von Eskişehir, H. Otten (ed.), *Hittite and other Anatolian and Near Eastern Studies in Honour of Sedat Alp*, Ankara, 181-192.

- Frei 2001 Frei, P., Inschriften und Reliefs. Ein Beitrag zur lokalen Religionsgeschichte Anatoliens, şurada: S. Buzzi et al. (ed.), *Zona Archaeologica. Festschrift für Hans Peter Isler zum 60. Geburtstag*, Bonn, 135-158 (SEG 51, 2001, no. 1777-1781).
- Gschnitzer 1986 Gschnitzer, F., Eine persische Kultstiftung in Sardeis und die Sippengötter Vorderasiens, W. Meid – H. Trenkwalder (ed.), *Im Bannkreis des Alten Orients. Studien zur Sprach- und Kulturgeschichte des Alten Orients und seines Ausstrahlungsraumes (Karl Oberhuber zum 70. Geburtstag gewidmet)*, Innsbruck.
- Haensch – Weiss 2007 Haensch, R. – Weiss, P., Statthaltergewichte aus Pontus et Bithynia. Neue Exemplare und neue Erkenntnisse, *Chiron* 36, 183-218.
- Herrmann 1978 Herrmann, P., Men, Herr von Axiotta, şurada: S. Şahin – E. Schwertheim – J. Wagner (ed.), *Studien zur Religion und Kultur Kleinasiens II. Festschrift für Friedrich Karl Dörner zum 65. Geburtstag am 28. Februar 1976*, Leiden, 415-423 (EPRO 66).
- Hübner 2003 Hübner, S. R., Spiegel und soziale Gestaltungskraft alltäglicher Lebenswelt: Der Kult des Men in Lydien und Phrygien, şurada: *Religion und Region*, AMS 45, 179-200.
- Lochman 2003 Lochman, T., *Studien zu kaiserzeitlichen Grab- und Votivreliefs aus Phrygien*, Basel.
- Neumann 1997 Neumann, G., Die zwei Inschriften auf der Stele von Vezirhan, şurada: R. Gusmani – M. Salvani – P. Vanicelli (ed.), *Frigi e Frigio. Atti del 1° Simposio Internazionale Roma*, 16-17 ottobre 1995, Roma, 13-32.
- Oktan 2010 Oktan, M., Ein neues Epigramm aus Bozüyük (Lamunia), *Gephyra* 7, 89-94.
- Özlem Aytaçlar 2010 Özlem Aytaçlar, P., An Onomastic Survey of the Indigenous Population of North-Western Asia Minor, şurada: R.W.V. Catling – F. Marchand (ed.), *Onomatologos. Studies in Greek Personal Names presented to Elaine Matthews*, 506-529, Oxford.
- Paz de Hoz 1999 Paz de Hoz, M., Die lydischen Kulte im Lichte der griechischen Inschriften, *AMS* 36, Bonn.
- Peterson 1926 Peterson, E., *Εἶς Θεός*, Göttingen.
- Renda et al. 1993 Renda, G., et al. (ed.), *Çağlar Boyu Anadolu'da Kadın: Anadolu Kadınının 9000 Yılı / Sergi Kataloğu, Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü*, İstanbul.
- Ricl 1994 Ricl, M., *Inscriptions Votives Inédites au Musée d'Eskişehir*, *Ziva Ant* 44, 157-174.
- Rouse 1902 Rouse, W., *Greek Votive Offerings*, Cambridge.
- SEG *Supplementum Epigraphicum Graecum*.

- van Straten 1976 van Straten, F. T., Daikrates' Dream. A Votive Relief from Kos, and some other κατ' ὄναρ Dedications, BABesch 51, 1-38.
- Şahin 1978 Şahin, S., Zeus Bennios, şurada: S. Şahin – E. Schwertheim – J. Wagner (ed.), Studien zur Religion und Kultur Kleinasiens II. Festschrift für Friedrich Karl Dörner zum 65. Geburtstag am 28. Februar 1976, EPRO 66, 771-790, Leiden.
- Şahin 1979 Şahin, S., Katalog der antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia) I, IK 9, Bonn.
- Şahin 1981 Şahin, S., Katalog der antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia) II. 1, IK 10-1, Bonn.
- Şahin 1982 Şahin, S., Katalog der antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia). İznik Müzesi Antik Yazıtlar Kataloğu II. 2, IK 10-2, Bonn.
- Şahin 1986a Şahin, S., Studien über die Probleme der historischen Geographie des nordwestlichen Kleinasiens I: Strabon XII 3,7 p. 543. Der Fluß Gallos, die Stadt Modr<en>e in Phrygia Epiktetos und die Schiffbarkeit des Sangarios, Epigr Anat 7, 125-152.
- Şahin 1986b Şahin, S., Phrygia Epiktetos, AST IV, 265-268.
- Tuğrul – Fıratlı 1966 Tuğrul, L. – Fıratlı, N., Germanos Phryg Kitabesi, Istanbul MüzYıl 13/14, 230-235.
- Waelkens 1984 Waelkens, M., Privatdeifikation in Kleinasien und in der griechisch-römischen Welt. Zu einer neuen Grabinschrift aus Phrygien, R. Donceel – R. Lebrun (ed.), Archéologie et Religions de L'Anatolie Ancienne 10, Mélanges en l'honneur du professeur Paul Naster, Louvain, 259-307.
- Waelkens 1986 Waelkens, M., Die kleinasiatischen Türsteine. Typologische und epigraphische Untersuchungen der kleinasiatischen Grabreliefs mit Scheintür, Mainz.
- Weber 1998 Weber, G., Traum und Alltag in hellenistischer Zeit, Zeitschrift für Religions- und Geistesgeschichte 50/1, 22-39.

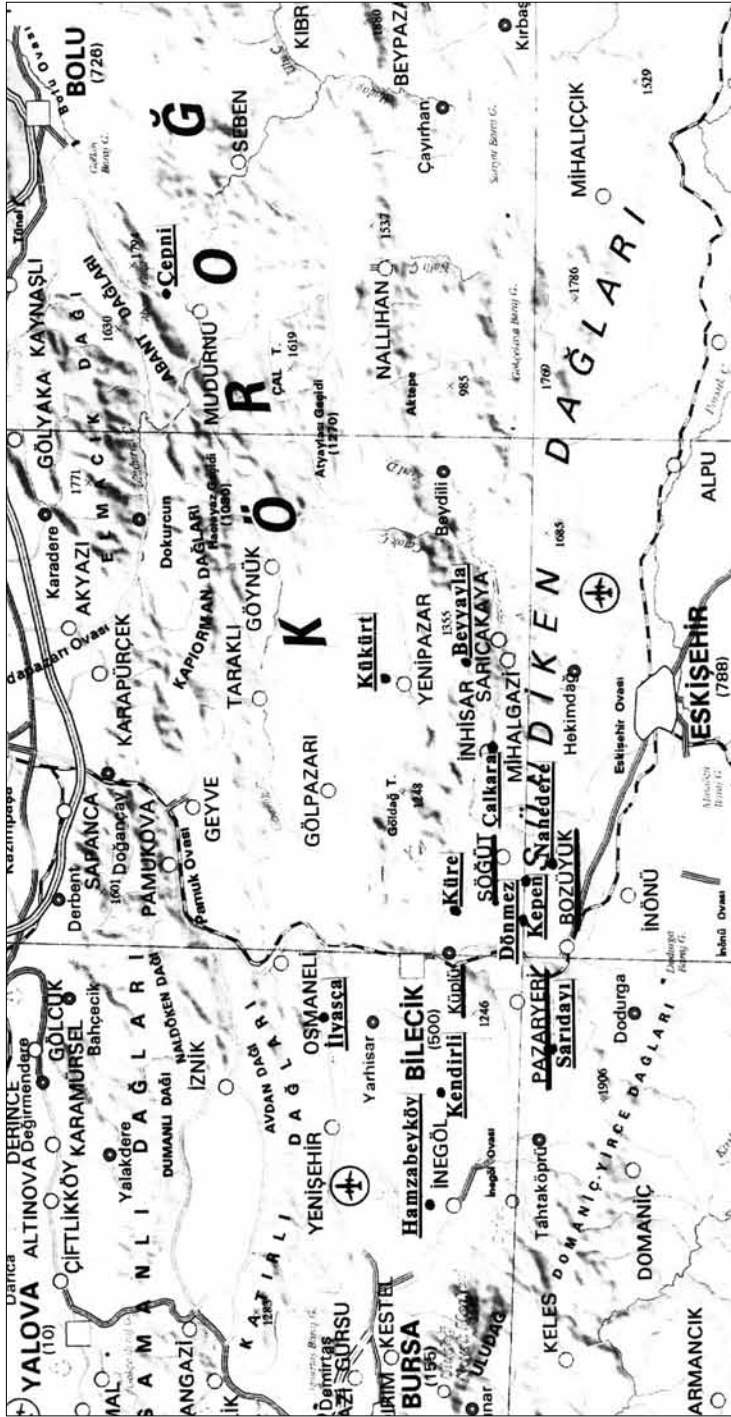


Fig. 1



Fig. 2 a-b



Fig. 3 a-b



Fig. 4 a-b



Fig. 5 a-b





Fig. 6



Fig. 7



Fig. 8



Fig. 9



Fig. 10 a-b



Fig. 11



Fig. 12 a-b



Fig. 13



Fig. 14



Fig. 15 a-b



Fig. 16 a-b



Fig. 17 a-b



Fig. 18 a-b



Fig. 19 a-b



Fig. 20



Fig. 21 a-b



Fig. 22



Fig. 23